

בעהשית

שבע חיים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פרשת וישלח תשפ"ג

גליון ב' אלפים מ"ה

שנה ל"ט • גליון ח'

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שבע חיים"

אגוד חסידי צאנז

רח' רבי עקיבא 8 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שיעור חומש ורש"י פרשת וישלח תשל"ז

- האבות הקדושים והצדיקים זכו למדרגתם רק לאחר רוב עמל ויגיעה וסיגופים במסירות נפש, ולכן כל אחד שיעשה כמעשיהם יוכל לזכות למדרגתם.
- כמה עובדות על גדול סיגופיו של רביה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע.
- בימינו אפשר בנקל לזכות למדרגות רמות גם מי שלא יעשה סיגופים כמעשי האבות, כי רבו הנסיונות, ובפרט מי שגר בין שכנים רעים ומתגבר שלא ללמוד ממעשיהם.
- כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו כי הקליפות מתגברים לגזול את רכושו הרוחני, ובאמת לצדיקים יש נסיונות גדולים ונוראים שאין לאנשים פשוטים. כמה עובדות בזה.
- מחמת רוב הקדושה העצומה בארץ ישראל מתגברים שם הנסיונות של הקליפות, ולכן דווקא כשישבו ישראל על ארצם התגברו הנסיונות של יצרא דעבודה זרה.
- כוחות הטומאה התגברו שלא להניח לצדיקים הקדושים לעלות לירושלים כי ידעו שאם יבוא לשם הם יביאו את הגאולה שאז תבטל כל כח הטומאה בעולם.
- לפעמים יש בחינה שאין מציאות לשום צדיק לבטל את גזירת הבורא כי אין עצה ואין חכמה נגד ה' כי הוא אמר ויהי.
- טעמם של צדיקים שלא עלו לארץ, או שהתגוררו בערי הגליל ולא בירושלים, כי חששו שמא לא יוכלו לעמוד בנסיונות הקשים שיעמידו הקליפות בפניהם במקום קדוש בזה.
- כשישב יעקב בארץ הקודש בבית יצחק אביו אזי מחמת רוב הקדושה התגברה עליו קליפת עשו שלא יקבל הברכות ולבקש להורגו.
- כל הקליפות התגברו שיעקב לא יקבל הברכות, לכן פעלה רבקה בחכמה להלביש אותו כעשו שלא יכירו הקליפות מי הוא, ורק כך לא מנעו את קבלת הברכות.
- רק כשישב יעקב בבית לבן, שם לא חשבו הקליפות להתגבר עליו, ולכן דווקא שם היה יכול להתעשר עושר רב ושם נולדו השבטים הקדושים יסוד כל האומה.
- יעקב אבינו ביקש רחמים שהקליפות לא יתגברו עליו להחטיאו על ידי רוב העשירות שלו, אלא תהיה העשירות לטובה לנפשו ונשמתו.

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

השומר שבת זוכה להיות שמח בחלקו

- מספח"ק אמרי נועם, שיעקב אבינו רצה להתגבר על עשו בכח שמירת שבת שנחשב כאילו שקיים כל התורה.
- על האדם להיות שמח בחלקו דאז הוא נחשב עשיר אמיתי, ולא להיות מאלו שטרודים ודואגים תמיד להרבות רכושם.
- יעקב אבינו אמר 'יש לי כל', כי היה די בעבורו כל מה שיש לו, ואילו עשו אמר 'יש לי רב', שלא אמר די.
- על ידי שמירת שבת זוכים לנחלה בלי מצרים, והיינו להסתפק במה שיש לו ולהיות שמח בחלקו.
- צדיקים המאמינים בבורא כל עולמים שהוא זן ומפרנס, הם שמחים בחלקם.
- זה שאמר יעקב לעשו ויהי לי צאן ובקר, ויהי הוא לשון צער, שהצדיקים אינם שמחים בממון.
- ברכת ה' היא תעשיר בעשירות אמיתית שמביאה לשמחה, ולא יוסיף עצב עמה.
- יעקב שלח לומר לעשו שלא ירוויח כלום אם יקח ממנו את רכושו, כי ממילא לעולם לא יהיה מרוצה ממה שיש לו.
- קליפת יון לעבוד כשור למשא ולהרבות הרכוש יותר ויותר.
- נס חנוכה אירע עם פך שמן קטן, דעל ידי הסתפקות במועט נחשב כאילו שיש הרבה.

דברי תורה

מב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

שיעור חומש ורש"י פרשת וישלח תשל"ז

שבראשונה בצאתו מבאר שבע הזכיר את אברהם ויצחק ואמר לו 'אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק', ואילו בהבטחה השניה בהיותו בבית לבן לא הזכיר את אברהם ואת יצחק.

גם יש להבין, שאחרי שכבר אמר 'אני ה' די בכך, ולמה היה צריך להוסיף ולכנות עצמו בכינוי 'אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק', והלא הדבר ידוע ליעקב שהקב"ה הוא אלקי אברהם ואלקי יצחק. גם נבוא לבאר הענין שאנו אומרים בתפילות 'אלקינו ואלקי אבותינו', למה צריך להזכיר שהוא גם אלקי אבותינו.

*

נראה לומר, כי הנה אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו, פרק כה; ילקוט שמעוני, ואתחנן, רמז תתל) שכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב, וענין הדבר, כי זאת יש לדעת שמה שזכו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב שהקב"ה ייחד שמו עליהם להיקרא אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, לא היתה זו במתנת חנם, בעלמא בגלל שהקב"ה נשא להם פנים, ולא היתה זו סתם גזירת הכתוב שגזר הקב"ה שהם יהיו האבות הקדושים, אלא

בתוה"ק (בראשית לב, י"ב) ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואימיבה עמך, קמונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות, הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו פן יבוא והכני אם על בנים.

פירש רש"י, ואלקי אבי יצחק, ולהלן הוא אומר (לא, מב) ופחד יצחק, ועוד, מהו שחזר והזכיר שם המיוחד, היה לו לכתוב האומר אלי שוב לארצך וגו'. אלא כך אמר יעקב לפני הקב"ה, שתי הבטחות הבטחתני, אחת בצאתי מבית אבי מבאר שבע, שאמרת לי (כה, יג) אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, ושם אמרת לי (שם טו) ושמתוך ככל אשר תלך. ובבית לבן אמרת לי (ג, א) שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך, ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו, שנאמר ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך וגו', בשתי הבטחות האלו אני בא לפניך, ע"כ.

יש לבאר מדוע באמת היה יעקב צריך לשתי הבטחות ולא היה די בהבטחה אחת. גם צריך ביאור פשר השינוי בהבטחות שהבטיח לו הקב"ה,

מפורשים במדרש שיר השירים רבה על הכתוב (שיר השירים א, יב) צרור המור דודי לי, וז"ל המדרש, ר' עזריה בשם ר' יהודה פתח קרייה באברהם אבינו, מה המור הזה ראש לכל מיני בשמים, כך אברהם ראש לכל הצדיקים וכו', מה המור הזה כל מי שלקטו ידיו מתמרמות, כך אברהם ממרר עצמו ומסגף עצמו ביסורים, ע"כ. כן מובא מהאר"י הקדוש (שער הגלגלים, הקדמה לח) שאברהם אבינו היה צריך לתקן את חטא אדם הראשון, ואת הפגם של תרת, כיון שהיתה הורתו של אברהם שלא בטוהרה, ולכן היה צריך להיות מושלך בכבשן האש ולסגף עצמו כדי ללכך את נפשו.

*

על גודל סיגופיו של רביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, כתב זקה"ק מצאנו זי"ע בספה"ק דברי חיים (פרשת כי תבוא, ד"ה ובעין ששמעתי ממורי; שבת שובה, ד"ה בפסוק שובה ישראל) שרביה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע פשפש במעשיו ושב בתשובה על כך שכאשר ינק משדי אמו מפח והכה עליה, ושרף את ידיו באש לכפרת פשע, עיי"ש. על כך כבר ציינתי אצלי על הגליון שחידוש גדול יותר מזה כתב בספה"ק מאור ושמש (פרשת מסעי, ד"ה וידבר) וזל"ק, וכן שמעתי מאדומו"ר הרב בוצינא קדישא איש אלקי מו"ה אלימלך זצוק"ל שאמר, שעשה תשובה על חטאת ימי הנעורים, וגם על מה שחטא בהיותו בכמין אמו וצער אותה אז, עכל"ק. והוא חידוש שאפילו על מה שציער את אמו בהיותו כמעיה, בכחינת (בראשית כה, כב) ויתרוצצו הבנים בקרבה, גם על כך שב בתשובה.

הם זכו למדרגות אלו רק לאחר רוב עמל ויגיעה ועבודה קשה בעבודת ה'.

שמעתי מהגה"צ [רבי אליהו פרנקל] אב"ד אילינוב זצ"ל - שהיה איש זקן ושבע ימים וזכה להיות שנים רבות אצל זקה"ק מצאנו זי"ע - שהוסיף לי חידוש פלא על סיפור שכבר שמעתי מעוד יהודים שזכרו אותו מאורע. היה זה באחת השנים ביום שושן פורים, שזקה"ק מצאנו ערך את סעודתו במשך י"ח שעות ברציפות, דהיינו שנמלו ידיים לסעודה בשעות הצהריים מבעוד יום ובירכו ברכת המזון למחרת היום, ובמשך כל אותו הזמן התחלפו האנשים הנוכחים בשלחן המהור, כי היו הולכים ובאים, וחלקם הלכו לישון וכשקמו משנתם חזרו לשלחן, אולם זקה"ק ישב על מקומו ולא קם במשך י"ח שעות ברציפות של הסעודה, והתפלל על מקומו תפילת מנחה וערבית, והמשיך אחר כך לערוך השלחן בלי לקום ולצאת. (דבר שהוא לא בכח אנושי להישאר בדביקות זמן רב כל כך, שהרי מובא מצדיקים (ראה אמרי פנחס השלם, שער עולם ומלואו, אות פ, בשם הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע) שהאדם אינו יכול להישאר בדבקות במחשבה אחת יותר משלש שעות).

במשך כל זמן עריכת השלחן המהור דיבר זקה"ק דיבורי נפלאות, ואמר לי הרב מאילינוב חידוש נפלא אחד מהם, שזקה"ק נענה ואמר, מאברהם אבינו עד הרבי ר' אלימלך לא היה מי שעשה סיגופים כמוהו, עכד"ק. הנוכחים שם שאלו זה לזה היכן המקור בחז"ל שאברהם אבינו עשה לעצמו סיגופים, וישב שם גדול אחד והראה שהדברים

יניח תפילין. כיון שיצאו הדברים מפיו מיד נעשה לו גם ונבראה לו יד חדשה, והיה ניכר ההבדל בין שתי ידיו, שידו הימנית היתה נראית כמו של אדם בא בשנים, לעומת ידו השמאלית שהיתה חלקה וחדשה כמו של נער צעיר, ויהי לפלא, הגם שאצלי אין זה חידוש כלל, כי מי שיכול לשרוף את ידו באש הוא יכול לזכות גם לנש שתוכרא לו יד חדשה.

עוד על סיגופיו של הרבי ר' אלימלך שמעתי מפי צדיק אמת שאמר לי, שמקובל בידו שהפעם הראשונה שהרבי ר' אלימלך זכה לגילוי אליהו היה פעם אחת בעת שערך סדר גלגול שלג, שהיה דרכו בלילות החורף הקרים למפס ולעלות להר גבוה המכוסה כולו בשלג וקרח, והיה פושט בגדיו ועומד בראש ההר ואומר לעצמו, מיילעך, הלא חטאת לה', ואתה חייב סקילה וחנק וכדומה, הבה נא ותקבל על עצמך עכשיו מיתת סקילה ושאר מיתות בין דין למען שמו יתברך, ותיכף השליך עצמו והתחיל להתגלגל בכל שיפוע ההר על גבי הקרח, גלגול אחרי גלגול, עד שהגיע לתחתית ההר שם נפל על גבי נהר שהמים קפאו מחמת הקור הגדול (אשר בזה היה ענין של מיתת סקילה), אך מעוצם חווק הנפילה נשבר הקרח והוא נפל לתוך המים הקפואים (אשר בזה היה ענין של מיתת חנק כשהיה תחת המים). ואחר שיצא מהמים היה שוב חוזר ומטפס אל ראש ההר ואומר לעצמו, מיילעך, בכך לא יצאת עדיין ידי חובתך ולא עשית מאומה, ושוב שנית הפיל עצמו והתחיל להתגלגל מראש ההר עד הנהר הקפוא, כך במשך עשרות פעמים.

מעשה זה ביתר אריכות שמעתי מהגה"ק מנאסויד זי"ע, כפי ששמע מד"ו הרה"ק משינאווא זי"ע, שרביה"ק הרבי ר' אלימלך עשה תשובה על איזה חטא, ועשה לעצמו חשבון הנפש שבוודאי חטא זה נגרם מחמת שחטא תחילה בחטא אחר, שהרי אמרו חז"ל (אבות ד, ב) עבירה גוררת עבירה, והתחיל לשוב בתשובה על אותו חטא הקודם. אך שוב עשה לעצמו חשבון הנפש מה גרם לבוא לידי אותו חטא הקודם, ומצא שעוד קודם לכן חטא בחטא אחר. כך היה חוזר והולך אחורנית כל ימי חייו, עד שהגיע לחטא הראשון שחטא כשינק מאמו שהכה אותה ביד שמאל שלו, או כשהיה במעי אמו, ומצא שזה היה החטא הראשון שגרר אחריו את כל החטאים. (בוודאי צריך להיות במדרנתו של הרבי ר' אלימלך לעשות חשבון הנפש כזה, אשר לשם כך זקוק אדם לזכרון נפלא שיזכור את כל מה שעשה בכל רגע ורגע מחייו מיום היוולדו, כי אם שוכח מה שעשה אפילו רגע אחד בימי חייו שוב אינו יכול לעשות חשבון כזה, ואינו יודע אם יש כאן בין השומעים, במחילה מכבודם, מי שיכול לזכור כל מה שעשה אפילו רק לאחר כמה שנים מלידתו, וכל שכן מיום לידתו).

לאחר שמצא בעצמו שהחטא הראשון היה מה שהכה את אמו עם יד שמאל שלו, נחרד הרבי ר' אלימלך עד מאד, ואמר, יד המכה את אמו אין אני צריך ליד זו, ותפס את יד שמאל שלו והשליך אותה לתוך האש ושרפה. אולם אחרי שנשרפה ידו השמאלית, נמלך ואמר, אוי לי, הרי מיילעך צריך להניח תפילין, ואם אין למיילעך יד שמאל כיצד

מריבוי אכילת לחם חמודות וקטניות מבושלים ובשר צלוי, רק אחרי רוב עמל ויגיעה וסיגופים, כדברי המדרש שאברהם אבינו היה ממרר ומסגף עצמו, וכהרבי ר' אלימלך שסיגף עצמו בסיגופים שאין לשער כפי שהזכרנו (וראה בספה"ק באר משה לר"ה אב) ^א, ועל דרך שכתב עוד זקה"ק מצאנו ז"ע במכתב 'רבתי עשו לעצמם סיגופים עד כדי להמית', כך אפשר להפוך ולהיות צדיק נשגב.

הנה כי כן, מאחר שהצדיקים זכו למדרגתם שלא במתנת חינוך אלא לאחר רוב יגיעה ומסירות נפש, שוב יכול כל אחד לזכות למדרגתם, אם יעשה גם הוא כמעשיהם. ועל דרך מה שהיה כ"ק אאמו"ר ז"ע (אשר הוא לא הסיח דעתו

עד שבפעם האחרונה כשיצא ממי הנהר נפל מתעלף בחלישות אונים. אחר כך הקיץ מעלפנו וראה שעומד לפניו יהודי אשר בידו מחתה עם גחלי אש לחמם אותו קצת, ואמר לו, הנה הבאתי לך מעט יין-שרף ומיני מוונות לחזק את גופך, והאיש יצק היי"ש לתוך פיו של הרבי ר' אלימלך, והיה זה אליהו הנביא אשר נתגלה לראשונה לרבי ר' אלימלך (אשר בוודאי מסיבה זו עשו משמים שהוא יתעלף אז כדי שיבוא אליו אליהו, כי לולי כן הרי מי שיכול כל הלילה להתגלגל על השלג שלא כדרך הטבע, הוא יכול לעשות כן גם כל השנה בלי להתעלף). וממעשה זה ישמע חכם ויוסף לקח כל מי שחשקה נפשו לזכות לגילוי אליהו, שיידע שאין זה דבר של מה בכך לזכות לגילוי אליהו ולא בקל זוכים לכך, רק אם עורכים לילה כזה של מסירות נפש וזוכים בסופו של דבר לגילוי אליהו.

ובוודאי שצדיק כזה המדקדק במעשיו כחוט השערה ועושה תשובה על 'עבירות' שחטא כאשר הכה את אמו כשינק ממנה או מה שציער אותה כשהיה במעי אמו, שוב לא יפלא שהוא רואה חובה לעצמו לעשות כל כך הרבה סיגופים גדולים ועצומים.

*

לעינינו, ממאמרו של זקה"ק מצאנו שאמר שמאברהם אבינו עד הרבי ר' אלימלך לא היה מי שעשה סיגופים כמותם, נמצינו למדים שאי אפשר להפוך ולהיות האדם הגדול בענקים אברהם אבינו על ידי ישיבה על מי מנוחות ועבודה קלה ונוחה, ואי אפשר להיות במדרגתו של הרבי ר' אלימלך

^א ראה בשיעור חומש ורש"י פרשת כי תשא תשכ"ט (גליין אלף תשט"ז): כנודע שרביה"ק הרבי ר' אלימלך העיד על עצמו שעשה ג' פעמים את כל תשובת הקנה (עיין בספר הקנה ד"ה ענין יראת המקום). פעם אחת עבור עצמו, פעם אחת עבור בניו אחריו עד סוף כל הדורות, ופעם אחת עבור כל העולם. סיגופים אלו המה נוראים לאין שיעור, עד שאפילו העושה חלק אחד מעשרה מתשובת הקנה הוא מעמיד את חייו בסכנה. שהרי גם על פעם אחת שבא האדם לידי רוגז (אף אם לא בא לידי כעס ממש) הוא מורה שם להתענות ארבעים תעניות, וכן מורה שם להתענות ס"א תעניות, ש"א תעניות (עיין עמק המלך, שער תיקוני התשובה פרק יב) וכדומה. על עבירה פלגנית הוא מורה לעשות נ"ז פעמים גלגול שלג, ועל עבירה אחרת הוא מורה לעשות צ' פעמים גלגול שלג. ישנם חטאים שהוא מורה ללכת עליהם בין הנמלים, או שימרח על עצמו דבש וילך בין הדבורים שיעקצוהו. (עיין שם בשיעור חורש"י מה שהאריך בזה מרן זי"ע ער).

האש וכדומה, ורק כך גדל והיה לאברהם אבינו. דבר זה יכול כל אחד להעתיק ולעשות אף הוא כן, שאם הוא יעשה סיגופים עד כדי להמית וימסור חייו לבורא כל עולמים, באופנים המותרים על פי הלכה, אז יוכל להיות כאברהם אבינו, ואין הדבר תלוי אלא ברצון אמת, כמאמרם ז"ל (קדושין סו, א) תורה כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד, וכמאמרו של הגאון מווילנא ז"ע בדרך מליצה אודות מה שהיו מכנים אותו 'דער ווילנער גאון', שבאמת כל אחד יכול להיות 'גאון', אלא שיש לכך תנאי אחד 'וויל נאר' [רק תרצה].

לבן אנו אומרים בתפילה שהקב"ה הוא אלקינו, אבל אימתי הוא יהיה לנו לאלקים ויקרא שמו עלינו, כאשר נזכור שהוא אלקי אבותינו, ונדע שכשם שהוא היה אלקי אבותינו רק משום שהם היו ראויים לכך, כי הם קיבלו עליהם עול מלכות שמים ומסרו נפשם למען כבוד שמו בכל רגע, כך גם הוא יהיה לנו לאלקים אם נלך בדרכי אבות ונעשה כמעשיהם.

*

ברם, הדברים הללו אמורים רק בימים כתיקונם, שאז היה צריך אדם לעשות כמעשה האבות כדי לזכות למדרגות שלהם, אבל כבר ידוע מה שהביא החיד"א (חומת אנך, שיר השירים ז, כח; דבש לפי מערכת י, אות ד; ברית עולם על ספר חסידים, סימן תקקמה) בשם האר"י הקדוש (ראה שער הגלגולים, הקדמה לח) שתלמידו רבינו חיים וויטאל שאל אותו, כי הנה אנו רואים בגמרא ובמדרשים שמעשיהם הטובים וקדושת התנאים

אפילו רגע אחד מוקה"ק מצאנו ז"ע) אומר בלשון בדיחותא: הנה אנשי העולם מתפעלים כל כך מוקני הקדוש מצאנו, אבל כשאני לעצמי אינני מבין על מה ולמה מתפעלים ועושים עסק גדול כל כך מוקני הקדוש. לא ירדו השומעים את דבריו לסוף דעתו ועמדו משתוממים, אך כאן המשיך אאמו"ר ואמר: האמינו לי, כל אדם מישראל, אפילו אם הוא בנו של סנדלר פשוט, אם הוא יתנהג מלידתו כפי שהתנהג זקני הקדוש מצאנו, גם הוא יגדל ויהיה 'דברי חיים'...

על זאת אמרו חז"ל שחייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב, ויש השואלים ותמהים אך אפשר לנו להיות כאברהם יצחק ויעקב, אבל באמת אין כאן כל תמיהה, כי אחרי שהאבות זכו למדרגתם לאחר רוב עמל ויגיעה, אם כן כל מי שיעשה במעשיהם ויעמול ביגיעה רבה יגיע אף הוא למדרגתם.

לבן לא אמרו חז"ל שחייב אדם לומר מתי 'אהיה' כאברהם יצחק ויעקב, אלא דקדקו ואמרו מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב, שה' יעזור לי שאזכה גם אנכי לעשות כמעשה האבות, לטגף ולהפקיר את עצמי ולמסור נפשי למען כבוד שמו יתברך, כמו שעשה אברהם אבינו, ואם הוא יעשה כמעשיהם ממילא אף הוא יזכה למדרגתם.

והדברים ברורים בלי ספק, שהרי אברהם אבינו הגם שהיתה לו נשמה גבוהה, אבל הגוף שלו נולד מתרת, והיה צריך הרבה להתאמץ ולעמול לילות כימים, ולייסר עצמו בכל מיני סיגופים שיש בהם כדי להמית, להיכנס לכבשן

בדורות הקודמים, הרי הוא חשוב עד מאד בשמים, כי אין הקב"ה בא בטרוניה עם ברייתו ("ע"ג, א), וגלוי וידוע לפני הקב"ה שהאדם לא היה יכול יותר מזה, ורואים בשמים את כל הנסיונות הקשים שהוא עמד בהם בעונו וגבורה.

*

בבן יבואר ענין שתי ההבטחות שהבטיח הקב"ה ליעקב, שבתחילה כאשר יצא מבאר שבע, אז היה יעקב עומד לאחר י"ד שנה שלמד תורה בבית עבר (מגילה טו, ב), ואחרי כל השנים שלמד תורה בבית יצחק אביו ואברהם זקנו, והתגורר תמיד בין צדיקים, על כן במצב כזה דרשו ממנו שגם הוא יעשה כמעשי אבותיו אברהם ויצחק, ורק כך יזכה למדרגות שלהם ויזכה שזכותם תגן עליו, על דרך שמצינו בחז"ל (הובא בישמה משה פרשת עקב; וראה ב"ד עו, ד) כל ההולך בדרכי אבות אני מתקומם עליו בזכות אבות.

לבן נאמר שם בהבטחה הראשונה, אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, והזכרת האבות כאן היא בלשון של תנאי קודם להבטחה, דהיינו שעליך לזכור שלא לחינם זכו אברהם ויצחק שאני אלקיהם, אלא שאברהם מירד וסיגף עצמו בהרבה גלגולי שלג ומסר עצמו לסקילה ולשריפה להרג ולחנק למען כבוד ה', ויצחק פשט את צווארו לשחיטה בעקידה כדבר ה', ורק אם גם אתה תלך בדרכיהם אז אני מבטיח לך כי הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. הוי אומר שכתוב זה נאמר בלשון של תנאי קודם להבטחה, על דרך הכתוב (ויקרא כו, ג-ד) אם בחוקתי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעתם וגו', ועל דרך

והאמוראים היה דבר מבהיל, אשר לא יוכל האדם בדורנו לעשות אחת מאלף מהם, ומה חשיבות יש למעשינו לעומת מעשיהם. השיב לו על כך האר"י הקדוש, שאין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאד בדור הזה שקול ככמה מצוות גדולות שבדורות הקודמים, כי בדורות אלו שהקליפה והסמרא אחרא גברה מאד, הרי המעט שעושים חשוב לפניו יתברך כהרבה שהיו עושים הראשונים, עכ"ד (וראה ספר חסידים, ס' התקמה).

בימינו קשה מאד להיות יהודי כשר כי הנסיונות קשים עד מאד, וכאשר יהודי חפץ לשמור על כשרות המאכלים כדת, על שמירת שבת קודש, לגדל את בניו לתורה ולהחזיק עצמו באמונה הקדושה באמת, הרי יש לו לנגדו כל כך הרבה מסיתים ומדיחים, והוא מוקף בעולם מלא מומאה. ואם בכל זאת הוא נשאר איתן ביהדותו, אינו פונה אל הרבים ושטי כזב ולא נגרר אחרי כל ההסתות והפיתויים, דבר זה חשוב עד מאד אצל השי"ת, אפילו אם מעשיו אינם ממש כמעשי הדורות הראשונים, ובבחינת (ראש השנה כה, ב) יפתח בדורו כשמואל בדורו.

כך גם יהודי אשר מוכרח לגור בין גוים רשעים, או בין מסיתים ומדיחים, בין כופרים ופושעים המורדים להכעים, אשר מונעים אותו מלהיות יהודי כשר, והרבה שכנים הרעים עושים (סוטה ו, א), ובכל זאת הוא מתגבר ומתאמץ ואין נתן לעצמו להיגרר אחריהם ולשמוע בקולם, אלא הוא עובד את ה' ונשאר יהודי, או גם אם אין מעשיו דומים למעשי האבות

שאמר שמא יגרום החטא, ולדרכנו יבואר ביתר שאת פשר מוראו, שבתחילה כאשר נזכר יעקב אבינו בהבטחה הראשונה ששם נאמר 'אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק', התיירא יעקב מאד שלא יזכה לשמירה, כי הרי הקב"ה הקדים תנאי קודם להבטחה שרק אם יתנהג בדרכי אברהם ויצחק או יזכה לשמירה ולברכה.

אבל שוב התחזק יעקב בדעתו, ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק, פירוש, הן אמת שבהבטחה הראשונה נאמר לשון זה של אלקי אברהם ואלקי יצחק, שרק אם אעשה כמעשיהם יזכה לשמירה, אבל זאת נחמתי שיש בידי עוד הבטחה כשיצאתי מבית לבן, והיא ההבטחה של ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך, ושם לא נזכר אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, כי אחרי שהייתי בבית לבן עשרים שנה ויצאתי משם מאמין בבורא עולם ושומר תרי"ג מצוות, שוב אין עלי עוד תביעה, ולכן בלי שום תנאי אמר לי ה' ואיטיבה עמך, ובכח הבטחה זו אני מבקש, שעל אף כי קמונתי מכל החסדים ומכל האמת וגו', ויודע אני בעצמי שאיני כדאי והגון, ולא זכיתי ללכת בדרכי אבות ולעשות מעשים גדולים כמו אבותי, מכל מקום הצילני נא מיד אחי מיד עשו וגו', כאשר הבטחתני בהבטחה השניה של 'ואיטיבה עמך', בלי שום תנאי ואפילו אם לא זכיתי לעשות כמעשי אבותי, כיון שככל זאת עמדתי בנסיון של בית לבן ונשארתי איתן באמונתי בה'.

* * *

הכתוב (דברים י; יב) והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך וגו'.

מה שאין כן ההבטחה השניה, שהיא היתה לאחר שהיה יעקב עשרים שנה בבית לבן הארמי, בביתו של אותו טמא וכופר בעיקר אשר היו תרפים בביתו, והיה בנו של בתואל שבא על כל נערה מאורסה בעירו ורצה לבוא על בתו (ילקוט שמעוני, פרשת חיי שרה רמז קט), ובמקום מומאה כזה של רשעים ארורים, ובכל זאת היה יעקב יכול להעיד על עצמו (רש"י לג, ה) עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, אין זה דבר של מה בכך, אלא הוא דבר קשה עד מאד. כאשר מתגוררים עשרים שנה בבית לבן ובכל זאת יוצאים משם ועדיין מאמינים בה' ואומרים שמע ישראל וגו' ולא מאמינים בתרפים, ולא נטמאים בטומאה רח"ל, ונשארים אפילו עם נקודה של יהדות, זהו דבר גדול מאד.

לבן עתה הפעם בהבטחה נאמר, ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך, וכאן לא הקדים הקב"ה תנאי קודם להבטחה להזכיר אני ה' אלקי אברהם ואלקי יצחק, רק נתן לו הבטחתו בלי שום תנאי 'שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך', גם אם לא יעשה מעשים גדולים של מסירות נפש כמו אברהם ויצחק, יען וביען אחרי שהיה בבית לבן עשרים שנה ועדיין הוא מתחזק באמונה בה' אלקיו, זה לבד הוא דבר גדול וראוי הוא להבטחה ולברכה.

יזכה יבואר דבר הכתוב כאן, כי הנה נאמר למעלה (פסוק ח) וירא יעקב מאד וגו', וביארו בגמרא (ברכות ד, א)

הקדוש, האלשך הקדוש, רבי אלעזר אזכרי בעל חרדים, זכותם יגן עלינו, וכל חכמי וגדולי צפת אשר אין לנו בהם כל השגה, כך גם הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זי"ע וסיעתו אשר קבעו את מגורם תחילה בצפת ואחר כך במבריה ולא בירושלים, והדבר צריך טעם והסבר, ומה גם שהרי אמרו חז"ל (כתובות ק', ב) הכל מעלין לירושלים וכו', הלא דבר הוא.

*

אלא הביאור בזה, על פי מה שמצינו (סוכה נב, א) כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ובבחינת האמור (יבמות עה, ב עפ"י צפניה ב, א) באשר משפטו שם פעלו, דהיינו שזה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד), ובכל מקום שאתה מוצא התגברות אור הקדושה שם אתה מוצא התגברות החושך של הסטרא אחרא והיצר הרע.

כבר מילתי אמורה זה כמה, כי הנה איש עני ואביון אשר אין לו מאומה מלבד בגדיו ומנעליו הקרועים, הוא יכול לצאת לבדו בליה כאוות נפשו, כי אין לו לחשוש מפני שודדים וגזלנים, כיון שאין להם מה לגזול ממנו. אבל אדם שיש לו איזה סכום של מעות, הוא כבר דואג להטמין אותם בביתו ואינו יוצא עמהם לרחוב העיר, מחשש מפני גנבים, אך בכל זאת אין פחדו גדול כל כך, כי הוא יודע שהשודדים לא יעמידו עצמם בסכנה של ישיבה בבית האסורים עבור גניבה של סכום כזה. מה שאין כן אדם שיש לו סכום עצום של אלפי אלפים דולר, הוא חושש עד מאד מפני ליסטים ושודדים ואינו מניח אותם בביתו, אלא מקפיד לשומרם בשמירה מעולה בארגו ברול

ויאמר יעקב אלקי אני אברהם ואלקי אני יצחק ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך.

נראה לכאר הכתוב, בהקדם מה שכבר דיברנו הרבה פעמים בכמה אופנים לכאר ולתת טעם מדוע צדיקי אמת, אבותינו הקדושים ורוב תלמידי הבעל שם טוב הקדוש, לא עלו לארץ הקדושה. גם נבאר מה שאמר רב יהודה (כתובות ק', ב) כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, שנאמר (ירמיהו כו, כב) בכלה יובאו ושמה יהיו וגו', וצריך טעם מדוע באמת הוא סבור שאין לעלות לארץ ישראל.

גם לרבות ידוע מה שמוכא בדרשות חתם סופר (ח"א עמוד שצ) דרוש שדרש בהספד על צדיקים שמתו ברעידת האדמה הידועה אשר אירעה באותם הימים בצפת ורבים חללים הפילה והחריבה בתים רבים, וז"ל, נראה לי כי צדיק אלוקינו, וקנאת ירושלים עשתה זאת, כי שם שער השמים עיר שחוכרה לה יחדיו וכו', והנה נשכחה לגמרי, זה מקרוב מאה שנים שמו פניהם לצפת, כי שם קבר איש אלוקים, הרשב"י במירון והאר"י בצפת, וכל העולים לארץ ישראל לא שמו פניהם אלא לצפת ומבריא, וירושלים נשכחה לגמרי, והורד כבודה וכו', לא שם איש על לב אלא לעלות לצפת להילולא דרשב"י וכו', עיי"ש בדבריו באריכות.

ברם, תורה היא וללמוד אנו צריכים, להצדיק את הצדיקים ולבאר את דרכם בקודש של כל הצדיקים קדושי עליון אשר קבעו את מגורם בצפת ולא בירושלים, כמו הבית יוסף, האר"י

מוכים, יודע היצר שאם יצליח לצוד אותו ברשתו ולעשות נקב בצינור השפע שלו בשמים, אזי יעלה בידו לגזול שפע רב ועצום אשר לא היה מרוויח אצל רכבות אלפי יהודים אחרים, בבחינת מה שמצינו (תקוני זוהר דף קד, א) שקול משה כשישים רבוא מישראל, לפיכך מתגבר היצר בכל כוחותיו שלמעלה ושלמטה, ברוחניות ובגשמיות, ועושה את כל אשר בידו כדי להכשיל ח"ו את הצדיק.

זהו להיפך ממה שרגילים אנשים פשוטים שאינם בני תורה למעות ולדמות שלצדיק אין יצר הרע, שהרי הוא יושב כל היום על התורה ועל העבודה, וכל עבודתו כמו נעשית מאליה. אבל האמת היא שלאיש פשוט אין כלל השגה מה הוא יצר הרע של הצדיק, ועד היכן מגיעים דברי חז"ל שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, כי הנסיונות שהעמידו בהם את הצדיקים הם נסיונות עצומים אשר הם ממש למעלה מדרך המבוע לעמוד בהם, ובכל זאת הם עמדו בהם בגבורה, כנודע בזה כמה וכמה עובדות.

*

כדי לשבר את האוון אספר מעשה אחד שסיפר זקה"ק מצאנו זי"ע, על רביה"ק הרבי ר' אלימלך מליוענסק זי"ע ורביה"ק הרבי ר' זושא זי"ע, שכאשר עברו על פני כל הארץ לתקן את העולם, הלכו פעם בדרך ופתאום מצאו עצמם בתוך יער, השמים התכסו בחושך ענן וערפל, קמה רוח סערה ונשבו רוחות זעף ומטרות עזו נתכו ארצה, החושך היה הולך וחזק עד שלא ראו איש את אחיו ונפרדו זה מזה. המשיך הרבי ר' זושא ללכת לבדו בשארית כוחותיו כמעבה

אטום במרתפי הבנק, ומי האיש אשר יש לו סכום אדיר ועצום של חמישים מיליון דולר, הוא יוסיף שמירה על שמירה, ויעמיד הרבה שומרים כל היום וכל הלילה סביב הבנק ששם הוא מממין את הכסף במרתפים, כי הוא יודע שהלוימים והשודדים יחרפו נפשם במסירות נפש לגנוב את רכושו הרב.

כך הם פני הדברים גם ברוחניות, כפי ששמעתי מהגה"ק מנאסויד זי"ע שאמר בצחות לשון, 'דער יצר הרע מאכט זיך נישט מילכיג' [היצר הרע אינו אוהב סעודה פשוטה של מאכלי חלב]... כלומר אין הוא רואה לעצמו ריווח גדול מלפתות יהודי לעבירות קלות, כי מה יתן לו ומה יוסיף לו אם יפתה יהודי לאכול פת בלי למבול במלח, או לברך ברכת המזון בלי ליטול מים אחרונים (אף שגם זו עבירה היא, אבל בכל זאת יש אומרים שבימינו שאין שכיח מלח סדומית אין חיוב מים אחרונים (ראה שו"ע או"ח סימן קפא, י ובנו"כ שם), ורק על פי קבלה יש להזהר גם בימינו במים אחרונים (ראה מגן אברהם שם סק"י בשם המקובלים; וזה"ק פרשת תרומה, דף קנ"ד, ב; קב הישר פרק יג)), אלא עיקר עבודת היצר הוא להביא את האדם בסוף מעשה לעבירות חמורות של חילולי שבת ואיסורי סקילה ומיתות בית דין.

הו"י אומר כי היצר הרע יודע שלא שוה לו להתעסק כל כך עם איש רשע ופורק עול ולפתותו שיעבור עבירה חמורה יותר של סקילה ומיתת בית דין, כי אף אם הוא ישמע בקולו מה ריוויח היצר מכך שהרשע יהפוך להיות רשע גמור יותר. אבל כשרואה היצר הרע איש צדיק המלא וגדוש בתורה ובמעשים

קחו נא מהר את ספר התורה ותנשקו אותו, ואמסור לכם את היחוד שעל זה עומד כל העולם. אך הרבי ר' זושא עמד בשלו ואמר: אני לא ראוי אפילו לגעת בספר תורה, אני חטאתי כל ימי חיי, מעולם לא עשיתי מצוה אחת, אני עם הארץ גדול, וחלילה לא אשוה עצמי למשה רבינו.

לאחר דין ודברים ביניהם, שינה האיש את מעמו והחל לדבר אליו קשות בתקיפות: רבי זושא, אם לא תעשו כאשר צייתי אותך, אשרוף אותך בהכל פי. ויהי כדברו דברים אלו ירק מפיו להבות אש. אך הרבי ר' זושא לא חזר בו והשליך עצמו על הארץ כשהוא זועק: הרגני נא הרוג ושרוף אותי, אני מוכן להישרף ובלבד שלא לעשות שקר בעצמי, כי אני מאמין בה' ויודע שאינני ראוי לייחד את השם של קבלת התורה, ולא אלך בגדולות ממני.

תיבת כאשר ענה הרבי ר' זושא תשובה זו, נשמע קול רעם אדיר וחזק עד שהיה נדמה שהעולם חרב, ופתאום קמה סערה לדממה, השמש יצא על הארץ, וכל הבית עם הזקנים נעלמו כלא היו, ושוב מצא הרבי ר' זושא את עצמו עומד על אם הדרך, שם על הארץ היה מונח שתי וערב של זהב שבור לחתיכות, ואז כבר חזר וראה את אחיו הקדוש הרבי ר' אלימלך עומד אצלו, ויתבקהו וינשקהו על מצחו ויאמר לו: זושא, בענותותך הצלת אותך ואותי ואת כל העולם כולו.

לזאת יקרא נסיון, כי נסיון של אנשים מנושמים ושוטים המתאווים תאוה ללכת למקומות אסורים ומבואות מטונפות, זה אינו נקרא נסיון, אלא נסיון

היער החשוך, והנה הוא רואה מרחוק קרן אור מאיר מבית אחד העומד בין העצים, הוא התאמץ בכל כוחותיו להגיע עד לבית זה ופתח את הדלת להיכנס.

כשנכנס אל הבית שהיה מחומם היטב, ראה שם יושב בראש השלחן איש בעל הדרת פנים אשר זקנו הלכן יורד על פי מידותיו, וסביב לשלחן יושבים עוד בעלי זקנים לבנים ארוכים וספרים פתוחים לפניהם, והוקן שבחבורה אומר לפניוהם שיעור. מיד כשנכנס הרבי ר' זושא הכריז הוקן שבחבורה בקול גדול: רבי זושא, גשה נא אלי ושב אצלי. השתומם הרבי ר' זושא בלבו, מנין יודע האיש מה שמי, הלא מעולם לא ראיתי אותו עד היום.

כאשר התיישב אצל הוקן פתח ההוא ואמר: מה טוב שבאת לכאן רבי זושא, כי אני עומד בעת לגלות את היחוד הקדוש שהיה משה רבינו מכוון בעת שקיבל את התורה בהר סיני מפי הגבורה. מדי דברו הוציא הוקן ספר תורה קמץ מהארון שעמד שם, הושיטו לו ואמר: רבי זושא, קח נא את ספר התורה הזה ותנשקו, ואגלה לך את היחוד שייחד משה רבינו בקבלת תורה מן השמים.

אולם הרבי ר' זושא ענה בענוות קדשו: אתם אינכם מכירים אותי, אני זושא יודע מרת נפשי שאני בעל עבירה, בור ועם הארץ נבער מדעת, ולא יתכן שרוצים שאני אייחד את היחוד של משה רבינו בסיני, בוודאי נפלה כאן איזה טעות ולא התכוונו אלי. השיב לעומתו אותו זקן בכעס: רבי זושא, למה תדברו ככה, אתם לא יודעים מי מדבר אליכם, אם אני רוצה למסור לכם את היחוד שייחד משה רבינו,

אחת עם העיר ביאלא, אלא שבין שתי הערים מפריד נהר עם גשר מעליו, כאשר העיר ביאלא היתה שייכת למדינת פולין, ואילו העיר ביליץ מעבר לנהר היתה שייכת לגרמניה.

בשהגיעו סמוך לנהר המפריד בין הערים, הופיע לקראתם

הס"מ במלוא התגלותו וחרבו שלופה בידו, והתריע בהם 'לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך' (עפ"י במדבר כ, יח). הרבי ר' זושא בקדושתו אמר לאחיו הרבי ר' אלימלך, אל נא נחשוש מדבריו ונמשיך בדרכנו בלי מורא. אולם הרבי ר' אלימלך סבר שאין להם ללכת עוד, ועל כן חזרו לאחוריהם וקיימו בעצמם 'ויט מאליו' (שם כא). דבר זה היה ניכר שנים רבות אחר כך, שעל אף שב' ערים אלו היו סמוכות זו לזו, הרי שביאלא היתה עיר מלאה חסידים ויראי ה' (ושם כיהן ברכנות אחד מנכדי זקה"ק מצאנו זי"ע [ה"ה הרה"ק רבי אהרן זי"ע, בן הרה"ק רבי יוסף זאב זי"ע, בנו של הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זי"ע]), בעוד שהעיר ביליץ היתה עיר שכולה מריפה.

אמנם אין לנו השגה בסוד קדשו של הרבי ר' אלימלך, אך בוודאי לא לחינם מיאן להמשיך בדרכו, כי אין זה דבר של מה בכך להילחם עם כוחות הטומאה והסמרא אחרא, אלא מדובר במלחמה גדולה עד מאד שאין לזלזל בערכה, ואין לנו השגה בעוצם כוחות הטומאה, וכבר מצינו בחז"ל (במדבר רבה יד, ב) על הכתוב (דברים לד, י) ולא קם נביא עוד בישראל כמושה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ובפרט כאשר הס"מ בעצמו בא להילחם בחירוף נפש ואומר 'פן בחרב אצא לקראתך'. ולא בכדי אנו

אמיתי הוא שהצדיקים עומדים בו, כאשר ברגע אחד יכולים לאבד את כל עולמם, והם עומדים בנבונה לשמור על ענוותנותם וצדקותם וקדושתם. כי אחרי שהצדיקים זכו למדרגות גדולות ולרכוש רב ברוחניות, היה שוה לכוות הסמרא אחרא לשדד את כל מערכות העולם, להעמיד מחוזה שוא כאילו השמש מכוסה ואימה חשיכה נופלת על הארץ, ולהעמיד רוח סערה עד שידמה שהעולם נחרב, אשר לשם כך קיבצו את כל כוחות הטומאה שבעולם שהם היו הוקנים שישבו בבית הוא, ובכל זאת עמד הרבי ר' זושא בנסיון העצום וביטל את כולם כעפרא דארעא. זהו נצחון במלחמה כבדה עד מאד, יותר ממה שראו ישראל את שרו של מצרים מת על שפת הים (ראה שמות רבה כב, ב).

*

עוד אספר על גודל התגברות כח הטומאה לעומת כח התגברות הקדושה, כי הנה ידוע שבכל מקום בו דרכו כפות רגלם של האחים הקדושים הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא, בעת שעברו ממקום למקום לתקן את העולם ולהכניס את בני ישראל תחת כנפי השכינה, נשאר רושם של קדושה לדורות על המקום ההוא, ועל כך מקובל דבר פלא נורא, שבימים ההם עברו והלכו בכל ארץ פולין מן הקצה אל הקצה, עד שהגיעו אל הגבול שבין פולין לגרמניה, שם נמצאת העיר ביאלא, ואחרי שהחזירו למוטב את יושבי העיר ביאלא, ביקשו להמשיך בדרכם ולעבור אל העיר ביליץ הסמוכה ולהיכנס אל ארץ גרמניה להחזירם למוטב, כי ביליץ היא כמו עיר

ובאזן הבן שואל, איך יתכן שדווקא בארץ הקודש תהיה התגברות של רשעות גדולה כל כך. אך האמת היא שאדרבה היא הנותנת, דווקא בגלל שהיו יושבים בארץ ישראל, ודווקא משום שהיה אז משכן או בית מקדש והיה ה' שוכן בציון, והיו הכהנים הקדושים עושים עבודתם לשם ה', לפיכך התגברה בחינת ז'ה לעומת זה עשה האלקים, וכל הכוחות מכל העולם נקצצו וכאו להתנפל דווקא על הארץ הקדושה, ולהיטפל רק אל היהודים היושבים בה, עד שלא היה בכוחם של ישראל לעמוד נגד התגברות זו, ונגד כוחות עצומים כאלו של הסטרא אחרא לא היה במציאות שיעמדו ישראל כנגדם, כי כשל כח הסבל, עד שהיו צריכים כל מאה ועשרים אנשי כנסת הגדולה להתענות שלשה ימים ושלשה לילות ונמסר בידם היצר של עבודה זרה וביטלוהו (יומא סט, ב).

כל כך התגברו כוחות הטומאה בזמן שישבו ישראל בארץ הקודש, עד שהיתה תקופה שהיתה סנהדרין של צדוקים כמובא במגילת תענית (ד"ה בעשרין ותמניא לטבת), וכן נזכר בגמרא מסכת סנהדרין (נב, ב) שהיה בית דין של צדוקים, והיו אפילו כהנים גדולים צדוקים, עד שמצינו (יומא יח, ב - יט, ב) שבזמן בית שני היו משביעים את הכהן גדול בערב כיום הכיפורים שלא ישנה דבר מכל מה שאמרו לו, והוא פורש ובוכה על שחשדהו שהוא צדוקי. כל זאת לפי שהיה שוה לכוחות הטומאה לעיניו את כל העולם ואת כל גויי הארצות ולהתגבר דווקא על מקום קדוש זה של בית המקדש, כדי לגזול את שפע הקדושה חלילה.

רואים שאכן גרמניה נשארה מקום של שמד והתגברות כוחות הטומאה, עד שיצא משם הרשע צורר כל היהודים היטלר ימ"ש, ומשם תפתח הרעה לכל החורבן האחרון. מזה אפשר להשכיל מה היה אפשר למנוע אם היו הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא נכנסים גם לארץ גרמניה, שכל העולם היה משתנה לטובה ולובש צורה אחרת עד היום הזה, ועל זאת התגבר הס"מ בכל כוחותיו.

*

בללם של דברים, שכל הגדול מחברו אזי נסיונותיו גדולים מחברו, וכפי ריבוי הקדושה כך הוא גם ריבוי התגברות הטומאה. זהו פשר הדבר שאנו רואים בספרי יהושע, שופטים, שמואל, מלכים ושאר ספרי הנביאים, שבזמן שישבו ישראל על אדמת ארץ הקודש התגברו כוחות הטומאה עד מאד על בני ישראל ללכת אחרי הבעלים והעצבים, ואפילו רבים ממלכי יהודה וישראל עשו את הרע בעיני ה', עד כדי כך שאמרו בגמרא (סנהדרין קב, ב) על אחזיהו המלך שהיה קודר את האזכרות של שמות ה' מהספר תורה וכותב שמות עבודה זרה תחתיהן, וכן מצינו (מועד קטן כו, א) ביהויקים שקדר כל אוכרות שבה ושרפן באש, אשר אין לנו השגה איך אפשר להיות רשעים ארורים כאלו, ואף זאת מצינו (דברי הימים ב' ל, א-י) שכאשר חזקיהו המלך שלח אגרות לכל ישראל לבוא לבית ה' בירושלם לעשות פסח לה', והיו הרצים עוברים מעיר לעיר, היו כל ישראל משחיקים עליהם ומלעיגינם בס. כהנה וכהנה יש עוד הרבה בספרי הנביאים, ואין ראוי להרחיב הדיבור בזה.

להתגבר על קומץ היהודים אשר בלאו הכי הם נמצאים בארצות אויביהם ומעורבים בין אלפי אלפים הגוים, ומה גם שכל הדר בחוץ לארץ דומה כמו שאין לו אלוה-ה (כתובת קי, ב), ומוטב לנו להתגבר על הגוים לפתות אותם בעבירות. ואז כאשר כוחות המומאה יניחו לכם תוכלו לשוב אל ה' ולהיות יהודים כשרים, ולהתחיל לקיים לכל הפחות קצת מצוות, תפילין, מזוזה וגידול הבנים לתורה, ואז ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, וקשרתם אותם לאות על ירכם והיו למזמנת בין עיניכם ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וגו' וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך.

*

בזה יתיישב לנו דבר פלא נורא אשר אנו רואים שדווקא על מקום המקדש הקימו הישמעאלים המוסלמים את מקום המומאה שלהם, וגם הנוצרים הקימו בהר הבית את בית תיפלתם, אשר על שניהם יחד אנו מבקשים (סליחות ליום שלישי של עשרת ימי תשובה) כלה שעיר וחוננו. ובשורת הרדב"ו (ה"ב סימן תרצא) כתב שאבן השתיה שממנו הושתת העולם נמצא תחת כיפת בית תיפלתם של הישמעאלים. והיא תמיהה עצומה איך יתכן ששועלים ילכו במקום קדוש כזה, וכבר תמה כזאת בש"ך על התורה (פרישת בראשית, ד"ה ויהי האדם לנפש), ותירץ שבאה רצועה של חוץ לארץ על מקום המקדש ושם בנו את בית התורפה שלהם, עיי"ש לדרכו בקודש.

אך הביאור הפשוט הוא, שאדרכה מחמת רוב הקדושה של המקום ההוא, אזי זה לעומת זה עשה האלקים

בדרך זה נראה לפרש כפשט נכון שאפשר לכווננו בכל יום, בכזונת הכתובים בפרשת קריאת שמע (דברים יא, ג-ב), והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום וגו', אזי תזכו ותירשו את ארץ ישראל, ואז אנסה אתכם אם תעמדו בנסיון הגדול של קדושת ארץ ישראל. תחילה לראש אלך עמכם בדרך הטוב להשפיע לכם שפע רב, ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירושך ויצהרך וגו', ואם אז תעמדו איתנים באמונתכם אכן מה טוב ומה נעים. אבל דעו לכם שמחמת קדושת הארץ עלולים אתם לעמוד בנסיון קשה כי כוחות המומאה יתגברו עליכם, ולכן אני מזהיר אתכם, השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועברתם אלהים אחרים והשתחיתם להם, ואם אכן לא תעמדו בנסיון, אזי תחילה לראש אנסה להעניש אתכם בעונש קטן של וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה, אולי בואת תיווסרו ותיכנעו לשוב בתשובה שלימה, כאשר תראו שהשמים עצורים מלהוריד מטר וכאו שנות הרעב.

אבל אם בכל אלה לא תיווסרו, וכוחות המומאה של הסטרא אחרא יתגברו עליכם כל כך בארץ ישראל עד שגם שנות הבצורת והרעב לא יגרמו לכם לשוב בתשובה, לא תישאר ברירה אחרת אלא להציל אתכם מידי הנסיונות הקשים, כאשר ואבדתם מהרה מעל הארץ המזונה אשר ה' נותן לכם, וזה יהיה למובתכם כי אז כששוב לא תהיו על אדמת ארץ הקודש, יעזבו אתכם כוחות המומאה לנפשכם, כי יאמרו מה לנו

שלא חסר להם מאומה, ומה זה התייראו מפני בני ישראל שהיו רק שש מאות אלף רגלי ואין להם בידם כי אם מקל נדרים, בעוד שמואב ואדום היו הרבה יותר מהם בכמות ובכח.

אלא הענין בזה, דאף על גב דאינהו לא חזו מזליהו חזו (עפ"י מגילה ג, א), ואימה ופחד גדולים נפלו על כל כוחות הטומאה והסטרא אחרא אשר אברו עשתונותיהם וקראו זה לזה ואמרו בבהלה, הנה עם יצא ממצרים והם הולכים אל מקום המקדש ששם הקריבו אדם הראשון ונח קרבנות (פרקי דרבי אליעזר, פרק לא), ואברהם אבינו עקד שם את יצחק בנו על גבי המזבח, ועתה הם הולכים שוב לבנות שם את משכן ה' ותהיה שם התגלות אלקות, ואנחנו אנה אנו באים. באותו זמן כל הקליפות בשמים אמרו זה לזה, הבו עצה הלום, כיצד למנוע את ישראל מביאתם למקום המקדש.

ועל זאת, תפול עליהם אימתה ופחד בגדול ורועך ידמו כאבן עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית תביאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו', כלומר, שלא לחינם נופלת אימתה ופחד על כל הקליפות שכולם מתקבצים בחרדה ובהלה ונוכחים ככלבים זה לזה הבו עצה הלום להציל את נפשינו, כי הם יודעים כי קרוב יום אידם וזו המלחמה האחרונה שלהם, ועתה הם עומדים בפני הכרעה גורלית כשיש בפניהם רק שתי ברירות, או לנצח במלחמה או להיות אבודים לנצח, הם יודעים היטב שכל כוחם וגבורתם וכל מה שישראל מתייראים מהם הוא רק עכשיו בגלות עד יעבור עמך ה' עד יעבור

שהתקבצו ובאו לשם כל הקליפות וכל הטומאות של כל העולם, קליפות אדום וישמעאל וכל מיני טומאות, במטרה אחת להתגבר על מקום קדוש זה ולמנוע שלא תשוב השכינה לשרות שם, ולא לתת שיתקיים הייעוד של (זכריה יד, ט) והיה ה' למלך על כל הארץ וגו', ועל כך הם מתגברים בכל הכוחות רק להגביר את כח הטומאה ולהחריב את כח הקדושה שלא תוכל לשוב לשכון שם. אלו דברים אשר ממש תסמרנה שערות ראש כשמתבוננים בהם.

ענין זה מבואר בכתובים (שמות טו, יג-יז), נחית בחסדך עם זו גאלת, ואמנם בתחילה כאשר יצאו ישראל ממצרים וה' הולך לפניהם להנחותם ברוב חסדו, עדיין לא רגזו וחלו כל האומות, כי אמרו בלבם מה איכפת לנו ומה יוסיף לנו ידיעה זו שהיהודים שעבדו בחומר ובלבנים תחת מעבדיהם המצריים הצליחו לצאת כעת מידם, הלא כבר היה לעולמים איזה אומות שהיו משועבדות תחת אומה אחרת ובסוף שברו מוטות עולם וברחו מיד אדוניהם. אבל כיון ששמעו האומות כי נהלת בעוז אל נוה קדשך, שכני ישראל הולכים להקים את בית המקדש בתוככי ירושלים, תיכף ומיד שמעו עמים ירגזו חיל אחז יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל ישבי כנען, אשר בפשטות הכתובים הוא תמוה, שאמנם מובן החיל שאחו את יושבי פלשת, כי התייראו מפני ישראל שבאו לכבוש את הארץ מידם, אבל מה פשר הבהלה והרעד שאחזו את אדום ואת מואב שלא באו ישראל לרשת את ארצם, ומה גם שאלופי אדום ואילי מואב היו גיבורי כח וחוקים, עשירי עולם

סיפר מה היתה הסיבה שגרמה לו לחזור בו.

גם מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע השתוקק לעלות לארץ הקודש ורצה להתקשר עם האור החיים הקדוש זי"ע, כי אמר שהאור החיים הקדוש הוא רוח דוד, והבעל שם טוב הוא נפש דוד, וכאשר יתחברו יחדיו תבוא הגאולה השלימה. בימים ההם שלח את גיסו הרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע לשאול את האור החיים הקדוש אם יעלה לארץ הקודש, והוא ציוה להשיב לו שלא יטריח עצמו לעלות כי לחינם תהיה מרחתו. שלח הרה"ק רבי גרשון אגרת אל הבעש"ט ובה תשובתו של האור החיים הקדוש, אך משמים סיבבו שהאגרת לא הגיעה לידי הבעש"ט, ועל כן גמר בדעתו לעלות לארץ במסירות נפש על אף שאמרו לו משמים שלא יסע, ואמר, יעבור עלי מה, אני חייב לנסוע לארץ הקודש, (וצריך להיות במדרגת הבעש"ט הקדוש לנהוג ככל המעשה הזה, ובאמת אין לנו השגה כלל בו ובקדושתו, כשם שאין לנו השגה באבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב).

אז יצא הבעש"ט לדרכו במסירות נפש והגיע לעיר איסטנבול שבמורקיה, שם קיוה להפליג בספינה לארץ ישראל, וכמשך כל הנסיעה עברו עליו הרבה נסיונות ועיכובים על כל צעד ושעל, וגם היה צריך להמתין זמן רב עד שבאה ספינה הנוסעת לארץ ישראל, אך הוא לא שת לבו לכל המניעות והיה איתן בדעתו להמשיך בדרכו לארץ הקודש, ויהי מה. אחר כך כשנכנס לספינה, נשברה הספינה וכל נוסעיה כמעט ירדו במצולות

עם זו קנית, ועד אשר תביאמו ותמעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך.

כי אחרי שיבואו ישראל למקום המקדש בביאת המשיח, שוב לא יתיראו ישראל מפני הקליפות, אלא אדרבה הם יהיו כולם בטלים ומבוטלים, ואז יתקיים (עובדיה א, כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, כפי שהיה בימי שלמה המלך, שאמרו בגמרא (מגילה יא, א) שהיה מושל בכיפה ומולך מסוף העולם ועד סופו שנאמר (מלכים א' ה, ד) כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה, ואמרו בוהר הקדוש (פרשת ויצא, דף קג, א; פרשת תרומה, דף קמג, א - קמה, ב, ועוד) שבימי שלמה היתה סיהרא בשלמותא, וכימיו כמעט נתקן לגמרי החטא של אדם הראשון, והיה חסר רק עוד כחוט השערה כדי שיוכו לישועה עולמית בתיקון העולם, אלא שכמה חטאים גרמו שלא היתה הישועה בשלימות כמבואר שם בוהר הקדוש.

*

כבל שמתקרבים יותר אל קץ הגאולה בביאת המשיח, מתגברת המומאה ביותר לעכב את תיקון העולם. בענין זה אנו רואים פלא פלאות, שבדור אחד וכמעט בתקופה אחת התעורר רצון עליון בלב שני המאורות הגדולים, מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע והגר"א הקדוש זי"ע, אף שהיו בשני קצוי ארץ, לנסוע לארץ הקודש. הגר"א שלח לפניו סיעת תלמידים, ביניהם הגאון רבי סעדיה זצ"ל ועוד, ואחר כך החליט גם הוא עצמו לעלות לארץ הקודש, וגם נפרד מאמו ומבני ביתו, אך באמצע הדרך חזר על עקבותיו ושב למקומו, ועד סוף ימיו לא

אחד פחות מכך. הלה המשיך להתמקח עם זקה"ק, והעומדים שם ניסו לדחפו ולרמו לו שלא יאבד במו ידיו את שעת הכושר, אך סוף דבר שהוא לא בא לידי עמק השוה עם זקה"ק ויצא משם בלי לזכות בישועה.

אחר כך נפקחו עיניו והבין את גודל מעותו, וגם אשתו כששמעה את פרשת הכסף אשר קרהו התמרמרה כנגדו לאמר, איך אברה חכמתך להחמיץ את הישועה. הוא מיהר לחזור לביתו של זקה"ק ואמר שהוא מוכן ומזומן לתת כעת את מלוא הסכום, אך זקה"ק ענה לו שכבר עברה השעה. מגי אותו היום התחיל החסיד הזה להפציר אצל זקה"ק בבכיות ויללות בכל עת ובכל שעה שיזכה להיפקד בדבר ישועה, וגם היא באה עמו לבקש ולהתחנן על נפשם, עד שנמס לבניו של זקה"ק זי"ע שעמדו שם, אך בכל זאת לא זכה לישועה.

אמרו לו לאותו חסיד, שכל מי שזוכה לקבל הכאה מזקה"ק מצאנו, הוא נפקד בפקודת ישועה ורחמים. על כן התחיל הלה להתהלך בכל עת מצוא בסמיכות אל זקה"ק, ואף השתדל לעשות איזה מעשים שיעוררו עליו הקפדה, כגון שלפעמים דרך ברנליו על לבושו של זקה"ק, בתקוה שאולי יכעס עליו זקה"ק ויכה אותו, אך למרבה הפלא זקה"ק לא שת לבו אליו כלל.

ידי היום, כשישב אותו גביר בין המסובים בסעודה שערך זקה"ק, פתאום העמיד זקה"ק פנים של כעס וקרא לעברו: ראו נא איך שהוא יושב שם, הבה ואכה אותו עם הפאקע-ציבעך [המקמרת] שלי, ובתוך כך קם זקה"ק

ים, וגם בתו הצדקנית אדל ע"ה שהצטרפה עמו נפלה אל מי הים, ובאותה שעה נמלו משמים מהבעש"ט הקדוש את כל ההשגות והמדרגות ואף את כל ידיעותיו בתורה ותפילה עד שלא ידע אפילו לקרוא תיבות הסידור, אך עדיין לא חזר בו ואמר שהוא ימשיך בדרכו, יהיה מה שיהיה. עד שבתו אדל צעקה אליו, אבי הרחמן, הצילני נא. אז קרא ואמר, אני חוזר בי ואיני נוסע, ומיד נגלה אליו רבו אחיה השילוני [רבו של דוד המלך] והוציאו מן המים, וחזר הבעש"ט הקדוש לביתו (ראה כל זה באריכות בנתיבי מצותיך, שביל אמונה א, אות ט).

וביאור מעשה נורא זה, כי אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', ולפעמים יש בחינה שאם כך גזרה חכמתו יתברך שמו, שוב מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, ומי יוכל לדין עם שתקיף הימנו, וגם הצדיק הגדול ביותר, יהיה מי שיהיה, אינו יכול נגד גזירת הבורא, כי לפעמים יש ענינים שהם כמו גבול של 'עד פה תבוא' שאי אפשר לעבור אותו.

*

אודות בחינה זו שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע, שסיפר על יהודי גביר אדיר שהיה חשוך בנים ל"ע, וביקש מזקה"ק מצאנו זי"ע שיאציל עליו ברכה ויוושע. פעם אחת אמר לו זקה"ק, אם תתן לי מאה רייניש תיוושע בפקודת ישועה. אך משמים סיבכו שחכמתו של אותו גביר לא עמדה לו והוא התחיל לעמוד על המקח ומען שזה סכום גדול מדי, ואולי אפשר לתת פחות מכך. אולם זקה"ק עמד על שלו שיתן מאה רייניש, אף לא רייניש

נשוב לעניננו, שזה הטעם שאמר רב יהודה שהעולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, ומעמם של הצדיקים שלא עלו לארץ ישראל, וגם אלו שעלו לא קבעו את מושבם בירושלים עיר הקודש, כי אדרבה, בגלל גודל הקדושה העצומה שיש בירושלים אשר היא שער השמים ועיר שחוכרה לה יחדיו וכו', כנ"ל מדברי החתם סופר, חששו הצדיקים מפני גודל הקליפות המתגברים שם בכחנית זה לעומת זה עשה האלקים, והם בעונותנתם חששו שלא יוכלו לעמוד בנסיונות הגדולים והגוראים שיעמידו שם כוחות הסטרא אחרא, כפי שכבר אמרו חז"ל (אבות ב, ד) ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ולכן אמרו בלבם מוטב שנשב כאן בחוץ לארץ, או בארץ ישראל בערי הגליל, ולא בירושלים עיר הקודש וסמוך למקום המקדש, כי הלוואי ונוכל כאן במקומנו להיות יהודי כשר ולשמור שבת קודש כדת מחללו ולא לעמוד בנסיונות קשים אשר מי יודע אם נוכל לעמוד בהם.

זאת ועוד, שהצדיקים הקדושים ידעו שדווקא עליהם יתגברו הקליפות ביתר שאת בנסיונות גוראים, כדי שהם לא יבואו אל הכותל המערבי לפעול שם את ביאת המשיח, כי לא איכפת לקליפות אם יגיע לירושלים איזה אורח מגושם מאמריקה שבא לביקור קצר בכותל המערבי רק כדי לעשות לעצמו תמונות נאות איך שהוא עומד ומתפלל אצל הכותל המערבי, אבל זאת לא יניחו הקליפות שיבוא איזה צדיק בעל מדריגה לירושלים עיר הקודש ולכותל המערבי שמא יפעל בכך את קץ הגאולה.

ממקומו על מנת להכותו, אך הלה נבהל מאד וקם ונמלט על נפשו...

מששבה אליו רוחו והבין כי שוב שנית נכזבה תוחלתו וציפייתו, נשבר לבו בקרבו עוד יותר, ובא אל זקה"ק להתחנן על נפשו, כשהוא מתוודה על מיפשותו שאחזה בו לברוח מפני ההכאה. אז נענה זקה"ק ואמר: האמן לי, אין שער וחלון בכל מקום בשמים שלא נקשתי עליו לפתוח אותו בעבור ישועתך, אבל הכל נעול וסגור בעבורך, ומה אעשה, אינני כביכול הבורא כל עולמים.

הוא אשר דיברנו, שאם הקב"ה בכבודו ובעצמו גזר איזה גזירה, לפעמים אין אף אחד שיוכל לבטלה, כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד. אמנם עם מלאכים ושרפים וחיות ואופני הקודש אפשר לצדיק להתווכח ולריב, אבל אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', ומי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, כשם שמצינו שכאשר גזר הקב"ה ואמר למשה (דברים ג, כו) אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, שוב ננעלו שערי תפילה ולא היה יכול משה לבטל הגזירה. וכאמור שכך היה בעת שגזרו משמים שהבעל שם טוב הקדוש לא יעלה לארץ ישראל, שלא היה באפשר לפעול לבטל הגזירה.

ולפי דרכנו למדנו, שככל שמתקרבים אל ביאת הגואל והצדיקים רוצים להחיש את קץ הישועה, או לעומת זה מתגברת מלחמה גדולה בשמים מול כוחות הסטרא אחרא שרוצים למנוע זאת, עד שמחמת כן היו צריכים משמים לעכב את עליית הבעל שם טוב והגר"א לארץ הקודש.

המקדש. אך באותה מידה ולעומת זה יש שם בארץ ישראל רשעים ואפיקורסים שאין דוגמתם בכל העולם כולו. זאת משום שזה לעומת זה עשה האלקים, ולפי ריבוי הקדושה שם כך בהכרח שיהיו שם קליפות טמאות וגדולות שיחישו מזימות כל היום רק למרוד בה' ולהכעיסו, ולהוסיף עוד גזירות על גזירות ושמד על שמה, ה' ישמרנו.

כאשר אנו רואים זאת בימינו, אפשר לנו להבין טוב יותר ממה התייראו הצדיקים שלא עלו לארץ ישראל או שלא הלכו בירושלים, שכאמור הסיבה הפשוטה לכך היא משום שלא רצו להיכנס לנסיונות הקשים הללו ולהתגרות בקליפות, כפי שאנו מתפללים 'ואל תביאנו וכו' ולא לידי נסיון, ואמר כל צדיק כאשר הוא שם, מומב לי לישב כאן עם חבורת התלמידים שלי ועם בחורי הישיבה שלי, ולעבוד את ה' בלב שלם, ולשמור על העיירה שלי בדרך ההידרות, ומה לי ולצרה הזאת ללכת להתגרות בקליפות בארץ ישראל אשר מי יודע אם נוכל לעמוד במלחמה זו, ועוד חזון למועד כאשר בעזרת ה' נשמע קול מבשר ואומר בביאת המשיח, ותתקבל תפילתנו תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נא לקבץ גליותנו וכו', ולמלשינים ולמשומדים אל תהי תקוה וכו', על הצדיקים ועל החסידים וכו' יהמו נא רחמך וכו', אז נעלה לציון ברינה ושם נעבוד את ה' ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות.

*

בבן נשוב אל ביאור הפרשה, כי הגה אנו רואים ביעקב אבינו שכל זמן שהיה יושב בארץ ישראל בצל יצחק אביו,

ידוע שהיו צדיקים שאמרו, שאם יזכו לעלות לירושלים ויהיו שם במשך יותר משבעים יום, בוודאי יבוא משיח מיד, ובסוף מעשה כשהגיע יום השבעים הם הסתלקו מן העולם, וכדומה לזה ידוע על עוד כמה עובדות מצדיקים, כל זאת לפי שהקליפות התגברו בכל כוחם למנוע מהם לפעול את ביאת המשיח.

מבך התייראו וחרדו לנפשם אותם צדיקים שקבעו משכנם בצפת ובערי הגליל ולא הלכו לירושלים, כי חששו שהקליפות יתגברו שם עליהם עד מאד. ולא באתי בזה לסתור ח"ו את דברי החתם סופר זי"ע, אשר כתב שרעש האדמה בצפת היתה מחמת קנאת ירושלים שלא הלכו לגור בה, כי כפי הנראה כוונת דבריו היא רק כלפי אלו שאינם בעלי מדריגה ואין להם לחשוש ללכת לירושלים מפני התגרות הקליפות, אבל לצדיקים בעלי מדריגה היה טעם הגון מדוע לא הלכו לירושלים, כי יראה ורעד אחזתם מפני התגברות הקליפות עליהם במקום ההוא, כי בנקל אפשר ליפול שם לידי הקליפות והסטרא אחרא ח"ו, ולא כפי שיש הטועים שבמקום קדוש אין יצר הרע, אלא נהפוך הוא, ששם יש יצר הרע גדול יותר.

*

דבר זה רואים עד היום הזה, אך שמצד אחד יש בארץ ישראל אברכים עובדי ה' באמת, המתגוררים בדירה קטנה וישנה בעירום ובחוסר כל עד פת לחם, נדכאים ונשברים, והם מוסרים נפשם לישב על התורה ועל העבודה יומם ולילה, ויש מהם היושבים בכותל המערבי כל הלילה ובוכים ומייללים על חורבן בית

כופר בעיקר ואמר נבל בלבו אין אלקים, הרי הוא לא האמין כלל בברכותיו של אותו זקן, ומה לו להצטער על הברכות. אלא הענין בזה, שבאמת לא היה לו כל צורך בברכות לעצמו, אלא שהקליפה הטמאה של עשו הרשע התגברה רק במטרה שיעקב לא יקבל את הברכות, ולא יקבל שפע רב אשר יעזור לו לעבוד את ה' במנוחה.

ג ידועה התמיהה שתמהו כל המפרשים, מדוע באמת ביקש יצחק לברך רווקא את עשו ולא את יעקב, ואף שנאמר (לעיל כה, כח) ויאהב יצחק את עשו, אבל בכל זאת מה מום מצא ביעקב שלא רצה לברך אותו. אלא הענין הוא, שידע יצחק שאם הוא יבקש לברך את יעקב יתגברו כל הקליפות וכל כוחות הטומאה למנוע שהדבר לא יצא לפועל.

על כן פעלה רבקה בחכמה ואמרה ליעקב להסתיר עצמו מפני הקליפות על ידי שיעמיד פנים כאילו הוא גוי, והלבישה אותו את בגדי עשו בנה החמודות, דהיינו שאמרה לו להתלבש כמו גוי במלבושים נאים לפי רוח הזמן, ואף הלבישה לו את עורות גדיי עיזים על ידיו ועל צווארו כדי שיהיה נדמה כאילו הוא גוי מגודל בשערות כעשו, עד כדי כך שאפילו אביו לא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות, הכל במטרה שהסמרא אחרא לא תכיר מי הוא ורק כך יוכל לקבל את הברכות.

והוא כעין המסופר על הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ששעה קלה קודם הסתלקותו הכה באצבע צרידה ואמר, רק עכשיו נודע לו לבעל-דבר שאין אני משלו. ורק צדיק כמו הרה"ק מראפשיץ

לא מצא מנוחת שלום ושלווה והשקט, וכפי שאמר יעקב (להלן מז, ט) מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם, יען כי לפי רוב הקדושה בארץ ישראל ואצל יצחק אביו התגברו עליו כל הקליפות הטמאות להילחם בו.

זה הענין כמה שעשו נמר לו איכה וביקש להורגו על שנמל ממנו את הברכות ואת הבכורה, ובפשטות אין לכך שום הסבר, כי מה לו להצטער על הבכורה, הלא הוא העיד ואמר על עצמו (לעיל כה, לב) הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה, ודרשו חז"ל (בבא בתרא מז, ב) שעשו כפר בעיקר, דכתיב הכא למה זה לי, וכתיב התם זה א-לי ואנהו, ומאחר שלא האמין כלל בה' ובהקרכת קרבנות, מה לו ולבכורה. אלא הביאור הוא, שבאמת לא היה עשו צריך כלל את הבכורה, וכל כוונתו היתה רק להילחם ביעקב ולמנוע ממנו שהוא לא יקבל את הבכורה, וגם אחרי שנעשה מה שנעשה שהוא בא מן השדה עייף וביקש מיעקב הלעיטני נא מן האדום האדום זה, ולא נותרה לו ברירה אלא למכור את הבכורה מחמת אונסו, אבל אחר כך הצטער וביקש להורגו על שנמל לעצמו את הבכורה.

כיוצא בזה תמוה מה זה הצטער עשו על שנמל יעקב את הברכות, והלא אם האמין עשו בברכותיו של יצחק היה לו להאמין בה' אלקי אביו יצחק ולשמור מצוותיו, ולא היה לו לישא נשים העובדות עבודה זרה, ולא היה לו לבקש להביא להביא ציד של כלב (תרגום יונתן, לעיל כו, לא). אלא בוודאי שמאחר שהיה

מרגלא בפומי תמיד, אין יעקב שלא יפגענו לבן, ומעמי לבן שיפגעו בהם יעקב, שמור זה כי הוא אמת ובחון הדברים ותראם אמתיים, ורצוני כי ברית כרותה כל תלמיד חכם וצדיק המכונה יעקב יש לו מצירים נגדו המכונים לבן, אמנם מעטים הם הרשעים האלו אשר ימצאו נגדם מי שהוא אחיהם ברמאות כיעקב נגד לבן, עכ"ל), וגם שם בבית לבן התעשר יעקב אבינו עושר רב ועצום עד מאד, כמו שנאמר (לעיל ל, מג) ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים, ואיתא במדרש (בראשית רבה עג, יא) ויפרוץ האיש וכו', רבי אבא בר כהנא אמר מאה ותרתינן רבוון שבעה אלפים מאתן עדרין הוו ליה לאבינו יעקב, רבי לוי אמר ששים רבוא כלבים, רבנן אמרי מאה ועשרין רבוא וכו' עיי"ש.

משל נאה בענין זה מובא מהמגיד מדובנא זצ"ל, שפעם אחת היה אדם אחד שהיה ברשותו סכום גדול של מעות, ובערב שבת סמוך לשקיעת החמה הגיע אדם אחד וביקש להיות אורה בכיתו בשבת זו, אולם בעל הבית ידע שאורה זה הוא גנב גדול וחרד שמא ישלח ידו במעותיו, על כן עלתה בלבו עצה נפלאה, שכאשר הגנב פשט את בגדי החול ולבש בגדי שבת, הלך בעל הבית והטמין את כספו בתוך כים בגדי החול של הגנב, כי ידע ששם הוא לא יחפש. ואכן בבוקר יום השבת גילה בעל הבית שהגנב משמש בכל כלי הבית וחיפש אחר מעותיו, וכמובן שלא מצא מאומה, כי לא עלתה על דעתו של הגנב לחפש בכיס שלו עצמו, ומיד במוצאי שבת הלך בעל הבית והוציא את כספו מכיסו של הגנב.

שעל מצבת קדשו נחקק 'יחיד בדורו בחכמת אלקים', היה יכול להסתיר עצמו עד יום מותו אפילו מהשמן שיחשוב שהוא מאנשיו. ועל כל פנים למדנו שיש מציאות להסתיר אפילו מהשמן וכוחות הסטרא אחרא.

בך גם סברה רבקה, שאם יכנס יעקב אל אביו כשהוא לבוש בכל מלבושי היהודים, בשטריימל ובעקמישע, וחזותו תהיה כיהודי עם פאות ארוכות וכו', אזי הסטרא אחרא תתגבר בכל הכוחות למנוע את ברכות יצחק ליעקב, ואם היא תכין לו בשר צלי הם יפעלו שהבשר יחרך על גבי גחלים, או שהבשר יפול מידי יעקב על עפר הארץ, או שיבוא כלב ויאכלנו, וכדומה. רק אם הוא יסווה עצמו במלבושי גוי, אזי הסטרא אחרא לא תכיר ולא תדע מי הוא, וכך יוכל לקבל הברכות, ואכן כן עשה יעקב ועלה הדבר בידו. והו אמת ויציב ותורת אמת.

*

על כל פנים, כל זמן שהיה יעקב בבית יצחק אביו בארץ הקודש, היה תמיד נרדף על צווארו מפני התגברות הקליפות כנגדו, וזו פסקה רק כאשר יצא מבית אביו והלך לביתו של לבן, שם מצא מעט מנוחה לנפשו, כי אף שגם שם עבד בעבודה קשה ולבן רימה אותו, אבל בכל זאת אין זה דומה לצרות של עשו שביקש להורגו, (ומה גם שכבר היו לעולמים אנשים שסבלו קשיים שונים מחותנם דוגמת יעקב מלבן, ושגור בפי העולם בדרך הלצה שכל חותן בעולם יש בו מעט מבחינת לבן, אבל לא כל חתן יש בו בחינת יעקב... וכבר כתב החתם סופר (שו"ת חתם סופר ח"ו, ליקוטים סימן נט) וז"ל,

יכולים לסבול שיעקב ישוב אל ארץ הקודש ושוב ילמד בתורה בבית יצחק אביו, והרי די היה להם לקליפות במה שהיה בשנים שעברו כששלשת האבות אברהם יצחק ויעקב ישבו ועסקו יחד בתורה ט"ו שעות בכל יום במשך ט"ו שנה (כפי שמביא החיד"א במדבר קדמות, מערכת א, אות א), ועתה הגה שוב חוזר יעקב לבית יצחק אביו, על זאת נפלה אימתה ופחד על הקליפות ומיד יצא עשו להילחם עם יעקב.

לפיכך נאמר כאן (פסוק ח) ויירא יעקב מאד, כי הוא רואה בעליל שבתחילה כשהיה בבית יצחק אביו היה נרדף מעשו אחיו, וכשהיה בבית לבן היה יושב במנוחה, ועכשיו כשהוא עומד לשוב לארץ כבר יוצא עשו לקראתו, ושוב תתחיל המלחמה הכבדה עם הקליפות והסטרא אחרא, והיה ירא יעקב מאד אם יוכל לעמוד בנסיונות קשים ומרים כאלה.

ועל זאת ביקש יעקב אבינו תפילה מיוחדת, ויאמר **יעקב אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק ה' האומר אלי שוב לארצך, לארץ הקדושה,** ולמולדתך, היינו לבית יצחק אביך ורבקה אמך, ועל אף שאני הולך למקום קדושה כפולה ומכופלת של ארץ ישראל ובית אבי ואמי, בכל זאת נתת לי את ההבטחה של **ואיטיבה עמך, ואמרת לי, אל תתיירא מפני הקליפות והסטרא אחרא כי הם לא יתגרו בך.** ולכן אמר הוי"ה האומר אלי, כי על פי שם הוי"ה, אשר כוונתו שהוא מהווה כל ההוויות, אפשר לבטל גם את הבחירה ולהכניע את כל כוחות הסטרא אחרא, וכמו שכתבו המפרשים (ראה אור החיים הק' דברים יח, כ-כב) בדיני

והנמשל בזה, שמן השמים הממינו את יעקב אבינו דווקא בביתו של לבן, כי ידעו ששם לא יחפשו עשו אחריו.

ולעניננו נראה שאין הכוונה רק על ההצלה בגשמיית מפני עשו, אלא על הצלה רוחנית מפני התגברות הקליפות, כי הם בוודאי יחפשו אחריו בכל מקום שבעולם, אבל בבית של לבן לא ירדפו אחריו, כיון שכאשר יראו שהוא נמצא במקום טמא כזה יאמרו שהוא בוודאי כבר נטמע בין הגוים ואין צריך להתגבר עליו. כך היה יעקב יכול לישוב בביתו של לבן ולהתעשר עושר רב, והיה יכול לשמור התורה והמצוות באין מפריע, ושם זכה להקים את ביתו עם האמהות הקדושות רחל ולאה, בלהה וזלפה, ושם נולדו כל האבות הקדושים מלבד בנימין, והם פלאי פלאות מנפלאות דרכי ה', שכל לידת השבטים וכל קיום האומה הישראלית היה דווקא בביתו של לבן, כי שם לא התגרו בו כוחות הסטרא אחרא, ובבחנינה הנוכרת למעלה שכאשר יתקיים 'ואברתם מהרה מעל הארץ הטובה' אז יוכלו לשמור המצוות 'ושמתם את דברי אלה על לבבכם וגו'.

*

כל זאת היה כל זמן שיעקב היה בחוץ לארץ ובבית לבן, ששם לא התגרו בו הקליפות, אבל עכשיו כאשר אמר הקב"ה ליעקב לשוב לארץ הקודש ולבית אביו, תיכף ומיד כבר יצא עשו לקראתו וארבע מאות איש עמו, ובפשטות הוא פלא, שהרי עשרים שנה הניח לו ולא עשה לו מאומה, ומה זה שכאשר הוא רק חוזר ובא לביתו כבר יוצא עשו לקראתו. אלא הוא אשר דיברנו, שהקליפות לא היו

לברו בלי שני שומרים כי המזיקים והקליפות מתגרים בו.

ועל כך ביקש, ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ולבית אביך ואיטיבה 'עמך', פירוש, שאשפיע לך טובה כזו שהיא טובה עמך ועם נשמתך, ולא די בכך שהוא יזכה לעשירות בגשמיות ולהצלה מפני עשו שלא יהרגנו, אלא עיקר בקשתו של יעקב היתה שהטובה תהיה לטוב לו, שעשו לא יוכל להחטיאו ויוכל ללכת בדרכי ה' ולהתנהג כדת וכראוי ליהודי.

הנה ימים באים, ימי החנוכה, והעיקר לעורר עכשיו בשמים שכשם שבימים ההם בימי היוונים עיקר ההצלה לא היתה רק בגשמיות שניצולו מירי הרשעים, אלא עיקר ההצלה היתה ברוחניות שהיו יכולים להדליק המנורה ולשמור תורה ומצוות (ראה לכוש או"ח סימן תער, ב), כן יעורנו ה' אלקינו בזמן הזה שבני ישראל יוכלו לעבוד את ה' ולקיים מצוות ומעשים טובים, שלא יהיה כח לסטרא אחרא להתגרות בהם ולהסית אותם, וכל היהודים החפצים לילך בדרכי ה' יתקיים בהם (שבת קד, א) בא ליטרה מסייעים אותו.

יעזור השי"ת שיתעוררו הכוחות של מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו הקדושים, ונוכה בחנוכה הזה שהקב"ה יבטל את כל הקליפות והטומאות הרעות, ויתקיים מקרא שכתוב (ישעיה א, כו) ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצך ככתחילה, ונגאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

נביא שקר, שכאשר מתנבא בשאר השמות הקדושים ואומר שכך וכך יהיה ולא היה הדבר הזה, אין עדיין ראייה שהוא נביא שקר, אבל אם הוא מדבר בשם הוי"ה ואומר שכך יהיה ולא יבוא הדבר הרי הוא נביא שקר, כי אין הקב"ה מייחד שמו על השקר, עיי"ש, וענין הדבר כי בכח שם הוי"ה אפשר לבטל כל הכוחות והסטרא אחרא, ודבר מדברי ה' לא יפול ארצה. וזהו שאמר יעקב, הוי"ה האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך, ואף שתלך לארץ הקודש ולבית אביך בכל זאת ואיטיבה עמך, שאבטל את כוחות הקליפות ששוב לא יתגרו בך.

*

על דרך זה נראה להוסיף עוד, כי הנה יעקב אבינו ביקש ואמר (פסוק יא) קטונתי מכל החסדים ומכל האמת וגו', ודרשו בגמרא (ברכות ד, א) שהיה ירא שמה יגרום החטא, ולדרכנו נראה שהיה יעקב מתיירא שמה מחמת חטאו יתקיים בו מכאן ולהבא בחינת (דברים ג, י) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו, ובחינת (קהלת ה, יב) עושר שמור לבעליו לרעתו, ומשמים יוסיפו לתת לו שפע כפול ומכופל בגשמיות, שצאנו ובקרו ירבה כהנה וכהנה, אבל יהיה לו מכך נזק ברוחניות, וכוחות הטומאה של עשו הרשע יתגרו בו ביותר.

לואת היתה עיקר תפילתו של יעקב אבינו, לא על ההצלה הגשמית, אלא על ההצלה הרוחנית, שריבוי העושר לא יביא אותו למצב שהקליפות יתגרו בו, וכעין מה שמצינו (עין ברכות מג, ב; פסחים קי, ב ועוד) שתלמיד חכם אסור לצאת

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

השומר שבת זוכה להיות שמח בחלקו

ששלח יעקב אבינו אל עשו את המלאכים שבאו ללוותו בארץ ישראל, כמו שכתב רש"י על הפסוק לעיל (לב, ב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים, מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ, וז"ל, על דרך שאומרים בנוסח הזמירות של שבת (בומר חי ד', ליום ש"ק) 'ישלח מלאכו לפני ללוותי לויח', ולכאורה האיך שייך לומר שישלח המלאך לפני ללוותו, הלא אם המלאך הוא ללוותו הלא הוא הולך מאחוריו.

אך עיקר הכוונה על אותן שני המלאכים המלווין לאדם בשבת קודש, וכשמצא נר דלוק ומטה מוצעת ושלחן ערוך אז מברכין אותו כגודע (עין שבת קט), ואותן המלאכים הם באים בערב שבת לקראת האדם, על דרך בואו ונצא לקראת כלה שבת מלכתא (כבא קמא לב), רק אחר כך הולכין ללוות את האדם מבית הכנסת לביתו, ועל זה אומרים ישלח מלאכו לפני ללוותי לויח.

ובמו כן היה אצל יעקב אבינו שנאמר בו (בראשית לב, ב) ויפגעו בו מלאכי אלקים, שהלכו לקראתו, והם היו מלאכי ארץ ישראל, שהיא בחינת שבת קודש, כגודע אשר שבת קודש הוא במדרגת

בתוה"ק (בראשית לב, ד-ו) וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום, ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדוני לעשו וגו' והי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך.

כבר עמדו בזה לכאר היאך סבר למצוא חן בעיניו על ידי שמודיעו רוב עושרו וריבוי נכסיו, אדרבה הלא עלול לכעוס עליו יותר. ובכלל צריך ביאור ענין נתינת הטעם למצוא חן בעיניו, דיותר היה לו לומר טעם שישלח לו ויתפיים.

ובמדרש (ב"ר עה, ח), וישלח יעקב מלאכים, זהו שנאמרה ברוח הקודש על ידי שלמה מלך ישראל (משלי י, ו), ברכות לראש צדיק ופי רשעים יכסה חמס. כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה, לא אמרו אלא כנגד יעקב ועשו, ברכות לראש צדיק זה יעקב, ופי רשעים יכסה חמס זה עשו הרשע. אשריהם הצדיקים שמתברכין בארץ ומתברכין בשמים וכו'.

יעקב אבינו שלח מלאכי ארץ ישראל שהם בבחינת שבת

בספה"ק אמרי נועם (פרשתו, אות טו) ביאר באופן נפלא הענין

מאמרם ז"ל (אבות ה, א) איזהו עשיר השמח בחלקו, והיינו שעל האדם להיות שבע רצון כמה שהקב"ה מזמין לו ויהא שמח כמה שיש לו, אשר זהו העשיר האמיתי שהוא שרוי בשמחה ושלות הנפש ואין מוחו מרוד תמיד בדאגות היאך להרבות הונו יותר ויותר. ולא יהא מאלו המקנאים תמיד בחבריהם שיש להם יותר מהם, אשר אדם כזה יש לו מנה רוצה מאתיים ואין אדם מת וחצי תאותו בידו (קהלת רבה א, לב), שכן מי שאינו שמח כמה שיש לו אינו יכול להיות בבחינת עשיר, כי הרי לעולם לא יהא מרוצה ובכל יום ירדוף עוד יותר להרבות הון וממון, ותמיד ירגיש שעדיין חסר לו מבלי מנוחת הדעת ושלות הנפש.

על דרך זה איתא דבר נפלא בספר כתב סופר (פרשת משפטים, ד"ה ועבדתם) לכאר הכתוב (שמות כג, כה) ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך. וז"ל בתוך הדברים: כי באמת טבע האדם, יש לו מנה מבקש מאתיים ואינו מסתפק בשלו, אבל ברצות ה' שיחיה בנחת, נותן לו ה' מדת הסתפקות, ועל דרך שפירש הפלאה זצ"ל, ומשיביע לכל חי רצון (תהלים קמא, טו), שיהיה מרוצה במתנת ה' שמח בחלקו. והנה זה חולי רעה שאין נראה מבחוץ, כי לעיני אדם העשיר הוא מוצלח, אבל בלבו כואב העשיר ונאנח שאין לו כחפצו יותר ויותר. והיינו והסירותי מחלה מקרבך, שהיא מחלה פנימית שאינה נרגשת כשאר חולי שנרגשת על ידי דופק וכיוצא בו גם שהיא בפנים, מה שאין כן חולי רעה זו, ואין לה רופא רק רופא חנם ית"ש, עכ"ל ועיי"ש עוד.

ארץ ישראל (עיי' בת עין, פרשת בהר, ד"ה והו וכו' האמרו; בני יששכר, מאמרי שבתות, מאמר ט, אות ו), ובאו לקראתו בכדי ללוותו אחר כך.

והנה יעקב כשאמר עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי, ולכאורה איך אפשר זאת, וכי נתן תרומה או קיים מצות חליצה ויבום. רק נראה, דכוונתו כי רבקה אמרה לו (בראשית כו, מד) וישבת עמו ימים אחדים, וכוונתה להזוהירו שישמור שבת בבית לבן, וזה נקרא ימים אחדים, על דרך אמרם ז"ל (בראשית רבה יא, ח) לכולם נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג. ואמרו חז"ל (שמות רבה כה, יב) כל השומר שבת כאילו קיים כל התורה כולה.

על זה רמז יעקב, עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי, היינו שומר שבת ששקולה כנגד כל תר"ג מצוות, והפחיד את עשו בזה, אשר בכח שמירת שבת יתגבר על עשו להכניעו. על כן שלח אליו המלאכים שהיו לפניו, היינו, אותן מלאכי ארץ ישראל שבאו לקראתו, ולא שלח אותן שהלכו אתו ללוותו כי המה מלאכי חוץ לארץ, ויעקב רצה להכניעו בכח מצוות שבת שהיא בחינת ארץ ישראל. וזהו שאמרו ז"ל, מלאכים 'ממש', ראשי תיבות מ"מ מ'נורה ש'לחן, והוא על דרך אמרם ז"ל (שבת קט"ב) מצא נר דלוק מטה מוצעת שלחן ערוך, עכ"ל"ק.

איזהו עשיר השמח בחלקו ואינו רודף להרבות הון ועושר

להרחיב הענין בזה שרצה יעקב אבינו להכניע את עשו הרשע בכח מצוות שמירת שבת, יש לומר על פי

מדרגת יעקב אבינו להיות שמח בחלקו

יש לומר שמדרגה זו מצינו אצל יעקב אבינו שהיה שמח בחלקו ובמה שיש לו, וכאומרו (בפרשתן ל, יא) וכי יש לי כל, והיינו שהרגיש שיש לו הכל ולא התאוה ליותר מזה. ולעומת זאת עשו הרשע אמר (שם, ט) יש לי רב, רצ"ל יש לי הרבה, אבל זה לא נחשב אצלו שיש לו הכל, כי תמיד הרגיש שעדיין חסר לו ושיכול להשיג עוד ועוד, ואף שהיתה לו עשירות גדולה לא הרגיש בזה שום שמחה וסיפוק כי תמיד הרגיש מכאוב על שעדיין אין לו עוד יותר (עין כלי יקר, שם; אהבת שלום, פרשת מטות, ד"ה ומקנה רב).

ולכן אמר יעקב אבינו (בראשית כה, כ), אם יהיה אלקים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, דגם מה שהיה לחם לאכול ובגד ללבוש כדי חיותו כדרך בני אדם, נחשב אצלו כמתנה מאת ה', ולא שמגייע לו בדן, ובכך היה שיש ושמח שהשי"ת מעניק לו יותר מהמגייע לו ולא סבר שמגייע לו משהו יותר מזה.

המענג שבת זוכה לנחלה בלי מיצרים שיהא שמח בחלקו

ביתר שאת יבואר המושך דברי יעקב אבינו (שם, כא) ושכתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים. דבספה"ק תפארת שלמה (פרשת ויצא, ד"ה ושכתי בשלום) כתב דתיבת 'ושכתי' רומז לשבת קודש, עיי"ש לדרכו בקודש [ובפשטות יש לומר שביקש לחם לאכול ובגד ללבוש לכבוד שבת קודש], ויבואר על פי הגמרא (שבת ק"ה, א) כל המענג את השבת נותנין

לו נחלה בלי מצרים, והיינו שהמענג את השבת זוכה לשכר מיוחד להיות שמח בחלקו, וכאדם שיש לו נחלה בלי מצרים וגבולות והריהו מרגיש שיש לו כל.

וההיפוך מזה הוא אדם שמרגיש תמיד בלבו שחסר לו, וכשיש לו מנה רוצה מאתיים וכשיש לו מאתיים רוצה ארבע מאות, שהוא כאילו עומד תמיד במצרים וגבולים ומרגיש תמיד שאין לו די ושאינו יוד משגת יותר ממה שיש לו וממה שחשקה נפשו. ורק המענג את השבת זוכה להיות שמח בחלקו ומרגיש שיש לו די והותר, כהמשך הגמרא (שם, ב) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר (תהלים לז, ד) והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך.

ואמר יעקב אבינו, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, וכאמור שהרגיש את הלחם לאכול והבגד ללבוש כמתנה מאת ה', וזהו במדרגת ושכתי בשלום וגו', היינו בחינת שבת קודש, שבזכות שמירתה זוכים למדרגה זו להיות תמיד שמח בחלקו. ובהמשך דבריו אמר יעקב אבינו (שם, כב) וכל אשר נתן לי, רצ"ל שביקש לזכות למדרגת וכי יש לי כל, המורה על היותו שמח בחלקו, ולא כמדתו של עשו הרשע שאמר יש לי רב, כנ"ל.

ברכת ה' מביאה לשמחה והסתפקות במועט

זאת היתה מדרגתם של צדיקי אמת, ושל יהודים מאמינים באמונה שלימה, שידעו שהקב"ה זן ומפרנס אותם ברוב רחמיו וחסדיו, ולכן היו שמחים

עשיר באמת. ולא יוסיף עצב עמה להתאוות ולדאוג תמיד מתוך שברון לב להשיג עוד ממון ועוד רכוש, שאדם כזה אינו יכול להיות עשיר כיון שלעולם אינו אומר די ואינו יכול להיות שרוי בשמחה.

ובמדרש (במדב"ר יא, ה-ו) 'יברכך ה' בממון וכו', ויחונך, יחנך במשאלותיך. ויש לומר, דכאשר רוצה האדם לידע שנתקיים בו 'יברכך ה' בממון, היינו שזכה לבחינת ברכת ה' היא תעשיר כנ"ל, שיתבונן אם מרגיש כי יחנך במשאלותיך, רצ"ל שהקב"ה חנן אותו בכל משאלות לבו ושאיין חסר לו עוד כלום, שאז הוא שש ושמח ולא יוסיף עצב עמה, וזהו הוכחה שהיא ברכת ה'.

ברכותיו של יצחק יש להם ערך רק למי ששמח בחלקו

בזה יבואר הכתוב, וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו, וכאמור מהאמרי נועם ששלח לו יעקב את מלאכי ארץ ישראל שהם בחינת שבת קודש. ורצה יעקב לומר לעשו, שבוכות שמירת שבת קודש מתברכים להיות מסתפקים במועט, ולכן אמר למלאכים לומר לו, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה וגו', וכנ"ל דאין ויהי אלא לשון צער, שכן אין לו שום שאיפה ותשוקה להרבות רכוש, ואדרבה זה נחשב לו לצער, וכל עיקר רצונו הוא להרבות בעבודת ה'.

ולעומת זאת, אתה עשו, גם אם תקח את כל אשר לי ואת כל עושרי, בכל אופן לא תאמר די ולא תרגיש שום סיפוק ושמחה, כי מדתך הוא יש לו מנה

בחלקם ומתענגים במה שיש להם, ולא התאוו להרבות הונם ורכושם, ואדרבה היו מואסים ברכוש וממון שהיה אצלם, ועליהם נאמר (תהלים לד, יא) ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב, כי מעולם לא הרגישו שחסר להם איזה דבר. וכל תאוותם ותשוקת לבם היה רק להרבות בעבודת ה' ובקיום מצוות ולהתעלות בתורה ובתפילה.

בזה פירש כ"ק אאדמו"ר (שליט"א) [זו"ע] מה שנאמר (בראשית יב, טז) ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וחמורים ועבדים וגו', דאין ויהי אלא לשון צער (מגילה י, ב), והיינו שכל העשירות וריבוי הנכסים שהיה לאברהם אבינו נחשב אצלו כצער וכמשא כבד, שכן הצדיקים אינם חפצים בממון כי כל תאוותם הוא רק לתורה ולתפילה.

ועליהם הכתוב אומר (משלי י, כב) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, שהם זוכים לקבל ברכת ה', וזהו ברכה מיוחדת אשר היא תעשיר, רצ"ל עשירות אמיתית שמביאה להם שמחה ועונג אמיתי כיון שהם מסתפקים במה שיש להם ולכן שמחים בחלקם. ולא יוסיף עצב עמה, רצ"ל שעשירותם אינה מביאה אותם לעצבות ולריבוי דאגה כאותם שאינם שמחים במה שיש להם ותמיד לבם דואג להרבות הון ועושר.

ואתי שפיר הא דאיתא במדרש (בראשית רבה יא, א) שהפסוק ברכת ה' היא תעשיר מורה על שבת קודש שנאמר (בראשית ב, ג) ויברך אלקים את יום השביעי. כי כאמור בזכות שמירת שבת זוכים לברכת נחלה בלי מצרים, שהאדם מרגיש שמחה ותענוג ממש שיש לו, וזהו

שמח באמת במה שיש לו. ואילו על עשו נאמר ופי רשעים יכסה חמס, כי גם כשנתברך בעושר לא חלה עליו הברכה מחמת שלא היה מרוצה.

השמח בפך שמן קטן זוכה להיות מוסיף והולך

ויש לומר שזאת היתה קליפת יון, לגרום לבני ישראל שלא להיות שמחים בחלקם אלא להיות מרודים כל היום במלאכתם בכדי להרבות הונם. ולכן גזרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק ונחלה באלקי ישראל (בראשית ובה ב, ד), אמרו לכתוב על קרן השור דייקא הרומז למלאכת השדה, והיינו בהעדר האמונה שהקב"ה מומין לאדם את כל צרכיו כפי הראוי לו, שזה מביא את האדם לשמחה ושלות הנפש, והם רצו שהאדם יהיה שקוע בעבודתו כל היום, וכמדתו של עשו הרשע.

והקב"ה סיבב שיהא הנם על ידי שמצאו פך שמן קטן שהיה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, ובא להורות שאפשר להסתפק במועט ועם כל זאת להיות שמח בחלקו, וצריך ליתן תמיד הודיה ושבח להשי"ת. ואכן זכו לבחינת ברכת ה' היא תעשיר, והמעט הספיק להדליק בו שמונה ימים. ולכן מדליקין המנורה בשמאל (שבת כב, א), דרומז להכתוב (משלי ג, מז) ובשמאלה עושר וכבוד, דכאמור נר חנוכה רומז להסתפקות במועט, וכאשר האדם משכיל להבין זאת אזי יקויים בו ובשמאלה עושר וכבוד, וכאמור שזו העשירות האמיתית כשהוא שמח בחלקו ומסתפק במה שיש לו.

רוצה מאתיים. ואצל אדם כמותך לא יהיה נחשבים ברכותיו של יצחק אבינו כברכה אמיתית לעשירות, כיון שממילא לא היית בא על ידם לשמחה והסתפקות, ובכל מצב היית שרוי בעצבות ודאגה להרבות יותר ויותר את רכושך ונכסך.

והוסיף לומר לו, למצוא חן בעיניך, חן מורה על בחינת ויחונך (עיין במדב"ר, שם), והיינו דרך כשהאדם מרגיש שנתברך כבר בכל משאלות לבו ושאין חסר לו כלום כנ"ל, אזי נחשב לו שנתברך כראוי. אבל כל זמן שמוחו ודעתו נתונים על ריבוי רכוש בלי סוף, אי אפשר להיות שרוי בשמחה ואין זה נחשב לברכה.

עוד יורמו באומרו למצוא חן בעיניך, על פי מה שכתב בספה"ק אמרי נועם (שם) שחן מורה לבחינת שבת עיי"ש לדרכו בקודש, וכנ"ל שסגולת שמירת שבת היא שזוכה האדם לבחינת נחלה בלי מצרים. ועוד יבואר אומרו למצוא חן בעיניך, כי העין מורה על כך שאינו שבע ממה שרואה כדמצינו בגמרא (תמיד לב, ב) גולגלתא דעינא דבישראל ודמא דלא קא שבע [ובפירוש הרא"ש, עינו של אדם לא תשבע עושר, וזהו סימן ששוקל כנגד כל כסף וזהב שבעולם].

לבן שפיר הסמך המדרש, וישלה יעקב מלאכים, זהו שנאמרה ברוח הקודש על ידי שלמה מלך ישראל (משלי י, ו), ברכות לראש צדיק ופי רשעים יכסה חמס. כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה, לא אמרו אלא כנגד יעקב ועשו, ברכות לראש צדיק זה יעקב, ופי רשעים יכסה חמס זה עשו הרשע. שיעקב אבינו שהיה מסתפק במועט, הוא זכה לבחינת ברכות לראש צדיק, כי אצלו שייך ברכת ה' היה

ומשתוקק תמיד להרבות רכושו, ואינו אומר די ואינו מרגיש שמחה במה שיש לו, הרי אצלו זהו בחינת פוחת והולך, כי הלא כשיש לו מנה הוא רוצה מאתיים, וכשיש לו מאתיים הוא רוצה ארבע מאות, והוא תמיד מרגיש שחסר לו יותר ויותר.

וירמזו בפלוגתת בית שמאי ובית הלל (שם כא, ב) אי מוסיף והולך או פוחת והולך, דבית הלל סבירא מוסיף והולך, לרמזו דעל ידי שיהא שש ושמח גם כשיש לו רק פך שמן קטן, הרי יהא בבחינת מוסיף והולך וכעשיר גדול, כי הלא יש לו מנוחת ושלות הנפש, ובכל דבר שיתוסף לו ירגיש שזהו ברכה מן השמים. ובית שמאי אמרו לאידך גיסא, דכשמתחיל בשמונה, ורמזו למי ששואף

וד"ק בעידן רעוא דרעוין
ש"ק פרשת וישלח תשנ"ד

**יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים
שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון**

הרה"ח ר' רפאל בלוך הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתור"ש הבה"ח **שמעון שיחי'**

לדגל שמחת **אירוסיו** במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' **דוד יואל וולנר** הי"ו

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

ולעילוי נשמת

אביו הרה"ח ר' יוסף יום טוב ב"ר ירוחם ז"ל **בלוך**

מחשובי ונכבדי עדתנו הק'

נלב"ע ביום מ"ז כסלו תשע"ז

תנצב"ח

הר"ר ברוך מרדכי גולן הי"ו

צפת

בן הרה"ג ר' יונה שליט"א, וחתן הרה"ח ר' יונתן ליפשיץ הי"ו

לזכות בנו הב' **יקותיאל יהודה שיחי'**

שנכנס לעול המצוות במזל טוב

יזכה לראותו עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, ולרוב נחת ואושר כה"י

לזכר עולם יהיה צדיק כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
ולזכות רפואתו השלימה של
הילד יוסף שמואל חיים בן מרים שיחי' לאוי"ט
בזכות תפילת רבים ישלה לו הקב"ה עזרו מקודש לרפאותו ולהחלימו מהרה בתשח"י

משפחת גנזל הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת

אביהם הרה"ג ר' אברהם ב"ר אלעזר ז"ל גנזל

מחשובי ונכבדי עדתנו הק'

נלב"ע ביום ט"ז כסלו תשע"ג

תנצב"ה

הרה"ח ר' בנימין קלוגר הי"ו - ירושלים

לעילוי נשמות

אביו הרה"ח ר' אליעזר ב"ר יהושע ז"ל קלוגר

מחשובי ונכבדי עדתנו הק'

נלב"ע ביום י"א מנחם אב תשס"ב

ואמו מרת גיטל ב"ר שמועון חיים ז"ל

נלב"ע ביום י"ז כסלו תש"ם

תנצב"ה

משפחת שמרלר הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת

אימם החשובה הרבנית מאנצא ברכה ע"ה

בת הרה"צ רבי מנחם מענדל ראובן גפנר זצ"ל

אשת מעכש"ת הגאון הגדול רבי אליהו שמואל שמרלר זצוק"ל ראש הישיבה

נלב"ע ביום ש"ק פרשת וישלה, י"ז כסלו תשע"ז

תנצב"ה

משפחת ביטון הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת האב היקר

הר"ר חיים ב"ר מיימון ז"ל ומרת רחל ע"ה ביטון

נלב"ע ביום י"ח כסלו תש"ל

תנצב"ה

הרה"ג ר' יוסף שלמה קלוגר שליט"א

בני ברק

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח החבר חיים בנימין שיחי

לרגל שמחת נישואיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' יעקב זאב מליק הי"ו

החתונה אי"ה ביום ראשון הבעל"ט, י"ז כסלו, באולמי 'היכלי הפאר' בני ברק

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

המחותנים, הרה"ג ר' שמשון בלומנטל שליט"א

קרית צאנו, נתניה

והרה"ח ר' ישעיה יוסף מאיר מאשינסקי הי"ו

בית שמש

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח מורינו שמעון דוב בלומנטל שיחי

ובתו הכלה תחי' לרגל שמחת נישואיהם במזל טוב

החתונה אי"ה ביום שני הבעל"ט, י"ח כסלו, באולמי 'הכרמים' בית שמש

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' מרדכי הרבסט הי"ו

קרית בעש"ט, פתח תקוה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח רפאל אברהם יהושע העשיל שיחי

לרגל שמחת נישואיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' מנשה ברנט הי"ו

החתונה אי"ה ביום שני הבעל"ט, י"ח כסלו, באולמי 'דיואל' בני ברק

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' דוב רובין הי"ו

אלעד

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח מוריני שמעון שיחי

לרגל שמחת נישואיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' שמשון בלומנטל הי"ו

החתונה אי"ה ביום שלישי הבעל"ט, י"ט כסלו, באולמי 'גולדן סקוי' ביתר עילית

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י